

A
Debreceni Egyetem
Intézményfejlesztési Terve
2016–2020

**KISVÁRDAI KFKA ALAPÍTÁSÁHOZ
KAPCSOLÓDÓ FENNTARTÁS
HÁTTÉRELEMZÉSE**

I/12. melléklet

2016. március 1.

Tartalomjegyzék

1. Elhelyezkedés, térségi szerep	3
1.1. Kisvárdai elhelyezkedése	3
1.2. Kisvárdai térségi szerepe	3
2. Kisvárdai társadalmi jellemzői	5
2.1. A népesség demográfiai jellemzői	5
2.2. A népesség nemzetiségi összetétele	11
2.3. A lakosság iskolázottságának jellemzői	11
2.4. A település humán infrastruktúrája	12
2.4.1. Oktatás	12
2.4.2. Egészségügy	14
2.4.3. Szociális közszolgáltatások	16
2.5. Művelődés, kultúra	17
2.6. Civil szerveződések	19
3. A település gazdasága	19
3.1. A település gazdasági jelentősége	19
3.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	20
3.2.1. Mezőgazdaság	20
3.2.2. Ipar	20
3.2.3. Szolgáltatások	20
3.3. Vállalkozások	24
3.4. Foglalkoztatottság, munkanélküliség	25
3.5. Jövedelmi viszonyok	28
3.6. Személygépkocsi, lakásállomány, műszaki infrastruktúra	29
3.7. A gazdasági szervezetek jellemzői, beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések	32
3.8. Az önkormányzat gazdaságfejlesztési tevékenysége	33
3.9. Kisvárdai városfejlesztési politikája	34
4. Kisvárdai mint funkcionális vonzáskörzet	35
5. A társadalmi-gazdasági folyamatok értékelése	37
6. A szak fenntarthatóságának és működtetési feltételeinek meghatározása	43
6.1. A várható beiskolázási létszámok meghatározása	46
Felhasznált szakirodalom jegyzéke	49
Táblázatok jegyzéke	50
Ábrák jegyzéke	51

1. Elhelyezkedés, térségi szerep

1.1. Kisvárdai elhelyezkedése

Kisvárdai elhelyezkedését tekintve az Alföld medence Észak-keleti részén foglal helyet, légvonalban mintegy 22 km-re az ország keleti határát jelentő Záhony határátkelőtől. A város a Felső-Tisza-vidék középtáján, ezen belül a Rétköz tájegységen, illetve a Rétköz és a Nyírség határán található. A megyeszékhely, Nyíregyháza 47 km-re található, mellyel gyorsforgalmi út köti össze. Kisvárdai az Észak-alföldi régió észak-keleti, határ menti területén helyezkedik el Szabolcs-Szatmár-Bereg megye közigazgatási területén, annak 3. legnagyobb lélekszámú települése.

Kisvárdai tradicionálisan jelentős vonzáskörzettel rendelkezik és rendelkezett a múltban is. A város képességeire döntő hatást az ipari betelepülések idején párhuzamosan fejlesztett szociális és városi infrastruktúra fejtett ki és eredményezte a korábnál nagyobb térszervező erő kialakulását. A város térszervező erejét a kínált szolgáltatások tradicionális sokszínűsége adja, mely jelen van mind az egészségügy, mind az oktatás, mind a gazdasági, közigazgatási tevékenységet segítő szolgáltatások körében.

Kisvárdai közúton a 4. számú főúton közelíthető meg, mely egyúttal az ország többi részének és a keleti, ukrán határnak kapcsolatát is biztosítja. A 4. számú főközlekedési út a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye észak-keleti részeinek legfontosabb közlekedési folyosója térség legfontosabb és legnagyobb forgalmú útja, a határral való közvetlen kapcsolat miatt jelentős tranzit forgalmat bonyolít le. Az említett főútvonal országos jelentőségű a fent megnevezett okok miatt, így a város közlekedés-földrajzi helyzete kitűnőnek mondható.

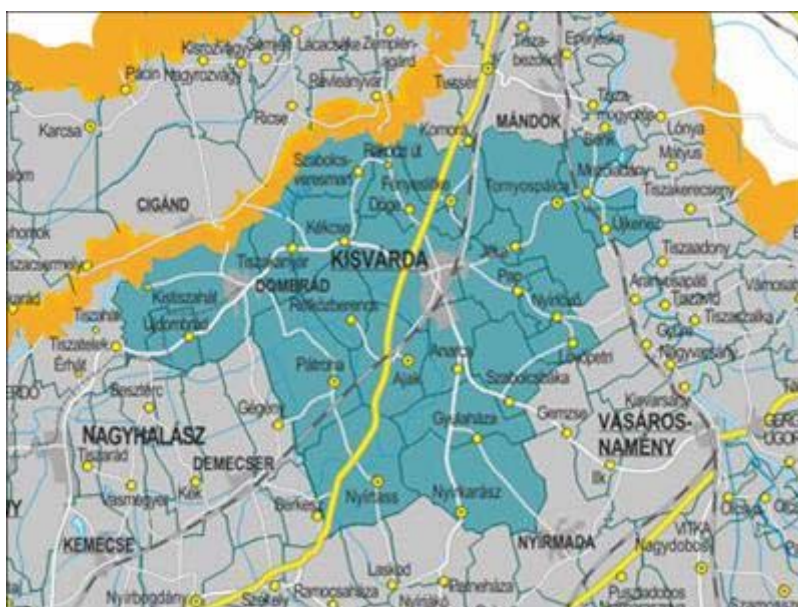
Kisvárdai elhelyezkedése a szempontból ellentmondásos:

- A Nyíregyházától való viszonylag nagyobb távolsága miatt a városban nem érvényesül a megyeszékhely gazdaságfejlesztő hatása, mivel Kisvárdai az ország keleti határa mentén kialakuló peremvidék szélén található. Nem sorolható egyértelműen a periférikus területekhez, de a várost a nagyobb városoktól elválasztó kilométerek eddig hatalmas gátat jelentettek a fejlődés útjában.
- A helyzetet tovább bonyolította, hogy a kifejezetten határ menti Záhony tovább formálódó gazdaságfejlesztő hatása a fent leírt távolságból és az utak korábbi állapotából kiindulva nem érződött. Ennek egy részét kompenzálták a közelmúltban végzett és a jelenleg is folyó közúthálózati fejlesztések.
- Az M3 autópályához a legközelebbi csatlakozás jelenleg Órnél 34 km távolságra található, de tervben van a 2015-ös évre az Ór-Vásárosnamény közti szakasz, mellyel 28 km-re csökken az M3-as autópályai elérhetősége. Továbbiakban tervben van az - M3 autópályához csatlakozó - M34-es gyorsforgalmi út megépítése. Ez 38 kilométer hosszú lesz, Vásárosnaményt és Záhonyt köti össze kétszer két sávon. Ez az M34-es út közvetlenül Kisvárdánál fog elhaladni, 2 lejáró is lesz (északi és déli irányból) a város mellett. Az autópályai közelsége jelentős mértékben javítja a város elérhetőségét.
- A város elhelyezkedése viszonylag periférikus, de az országhatár közelségének előnyeit ki tudja használni elsősorban a kereskedelem és a turizmus területén.

1.2. Kisvárdai térségi szerepe

A 17467 fő lakónépességgel rendelkező város jelentős vonzáskörzettel bír, melyet szolgáltatásai, valamint kedvező közlekedés-földrajzi helyzete biztosít. A vonzáskörzet határát nagyjából a Kisvárdai járás, valamint a Záhonyi járás határai jelentik. A Kisvárdai járás Szabolcs-Szatmár-Bereg megye északi részén fekszik, s magába foglalja a Rétközi kistáj északi részét, valamint a Nyírség északi, észak-nyugati csücskét. Állandó népessége 58894 fő, területe 523 km².

A Kisvárdai járás lakosságának közel 30 %-át a város népessége adja. Az urbánus/rurális index alapján a kisvárdai járás szignifikánsan vidékies terület, de közelít a városiasodó jelleghez.

1. ábra: A Kisvárdai járás

Forrás: <http://www.jaras.info.hu/>

A járáshoz tartozó települések (1. ábra), azok jogállása, területe és népessége a következők szerint alakult 2013-ban (1. táblázat).

1. táblázat: A Kisvárdai járás települései

Település	Jogállás	Terület (km ²)	Népesség (fő)
Ajak	város	24,76	3904
Anarcs	község	17,06	1980
Dombrád	város	51,84	4240
Döge	község	16,54	2241
Fényeslitke	község	25,15	2513
Gyulaháza	község	22,09	2043
Jéke	község	6,32	753
Kékcse	község	18,23	1631
Kisvárdá	város	35,91	17467
Lövöpetri	község	9,26	508
Mezőladány	község	14,04	1126
Nyírkarász	község	41,43	2397
Nyírlövő	község	7,91	714
Nyírtass	község	37,95	2072
Pap	község	17,15	1987
Pátroha	község	39,23	3089
Rétközberencs	község	15,80	1148
Szabolcsbáka	község	19,84	1229

Szabolcsveresmart	község	22,95	1628
Tizsakanyár	község	15,51	1696
Tornyospálca	község	43,65	2739
Újdombrád	község	10,78	732
Újkenéz	község	9,69	1057

Forrás: KSH

Az ország 2013. január 1-től érvényes közigazgatási átszervezése nyomán (218/2012.(VIII.13.) Korm. rendelet) Kisvárdai járási székhelyként került kijelölésre. A kisvárdai kistérséghez képest a járás területe két településsel (Nyírkarász és Nyírtass) bővült. Kisvárdai járási székhely és a járási igazgatási, oktatási, kulturális és gazdasági központi szerepből adódóan, népességszámához képest, rendkívül funkciógazdag település.

Járási szinten Kisvárdai feladatai kiterjednek a gazdaság és a társadalom szinte minden területére (kereskedelmi ellátás, egészségügy, oktatás, közlekedés, munkahelyteremtés, közigazgatási feladatok, kommunális szolgáltatás, szabadidős tevékenység stb.), a felmerült szükségleteknek a város valódi centrumtelepülésként képes megfelelni.

2. Kisvárdai társadalmi jellemzői

2.1. A népesség demográfiai jellemzői

Kisvárdai népessége folyamatosan csökken. Az állandó népesség száma 2013-ban 17467 fő volt, mely 2001-es népszámlálási adatokhoz képest 7,4 %-os csökkenést mutat. Ez az adat a járási, a megyei és a regionális tendenciákhoz hasonló (2. táblázat).

2. táblázat: Kisvárdai, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió népességszám-változása 2001-től (fő)

Év	Kisvárdai	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
2001	18866	61373	597582	1582489
2002	18686	61180	596277	1578296
2003	18586	61042	593395	1571174
2004	18450	60900	592392	1568020
2005	18370	60875	592036	1566643
2006	18247	60698	589699	1559233
2007	18079	60247	587117	1552704
2008	17985	59861	584550	1546667
2009	17826	59490	582121	1540287
2010	17680	59188	579554	1533214
2011	17598	58923	577420	1526790
2012	17468	58698	576738	1522434
2013	17467	58894	578004	1520831

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

A város népsűrűsége 2013-ban 486 fő/km², ami 2001-hez képest 7,4%-ot csökkent. Ez az érték mind a járási, a megyei és a regionális átlaghoz képest magasabb (3. táblázat).

3. táblázat: Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió népsűrűsége 2001-től (fő/km²)

Év	Kisvárdai járás	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
2001	525	117	101	89
2002	520	117	100	89
2003	518	117	100	89
2004	514	116	100	88
2005	512	116	100	88
2006	508	116	99	88
2007	503	115	99	88
2008	501	114	98	87
2009	496	114	98	87
2010	492	113	98	86
2011	490	113	97	86
2012	486	112	97	86
2013	486	113	97	86

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

A település állandó népességszámának és így népsűrűségének csökkenését indukáló tényezők vizsgálatánál szükséges megvizsgálni a természetes szaporodás/fogyás, valamint a vándorlási különbözet alakulását.

A természetes szaporulat szempontjából megállapítható, hogy Kisvárdán 2006-ig a születések száma nagyjából állandó volt, azonban a halálozások száma a születések fölé emelkedett, amely 2006-tól tendenciává vált. A város népességének csökkenését leginkább ez a tényező indukálja. Az 1000 főre vetített születések száma Kisvárdán alacsonyabb, mint a járási, a megyei vagy a régiós átlag, az 1000 főre vetített természetes fogyás szintje nagyobb, mint a járásban és a megyében (4-6. táblázat).

4. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió születési adatai 2001-től (fő)**

Év	Kisvárdai járás		Kisvárdai járás		Szabolcs-Szatmár-Bereg megye		Észak-alföldi régió	
	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő
2001	215	11,4	717	11,7	6753	11,3	16803	10,6
2002	193	10,3	728	11,9	6643	11,1	16453	10,4
2003	193	10,4	696	11,4	6285	10,6	15872	10,1
2004	173	9,4	649	10,7	6262	10,6	15815	10,1
2005	190	10,3	647	10,6	6347	10,7	15824	10,1
2006	192	10,5	700	11,5	6495	11,0	15984	10,3
2007	180	10,0	611	10,1	6246	10,6	15649	10,1
2008	184	10,2	648	10,8	6210	10,6	15591	10,1
2009	173	9,7	621	10,4	5944	10,2	14978	9,7
2010	157	8,9	535	9,0	5329	9,2	13590	8,9
2011	158	9,0	543	9,2	5346	9,3	13462	8,8
2012	116	6,6	501	8,5	5583	9,7	13933	9,2
2013	122	7,0	505	8,6	5574	9,6	13998	9,2

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

5. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió halálozási adatai 2001-től (fő)**

Év	Kisvárdai járás		Kisvárdai járás		Szabolcs-Szatmár-Bereg megye		Észak-alföldi régió	
	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő
2001	182	9,6	682	11,1	7064	11,8	19467	12,3
2002	206	11,0	712	11,6	7078	11,9	19543	12,4
2003	166	8,9	680	11,1	7272	12,3	20025	12,7
2004	194	10,5	727	11,9	6973	11,8	19239	12,3
2005	184	10,0	698	11,5	7348	12,4	20069	12,8
2006	199	10,9	696	11,5	7013	11,9	19247	12,3
2007	180	10,0	690	11,5	7028	12,0	19488	12,6
2008	181	10,1	725	12,1	6986	12,0	19314	12,5
2009	172	9,6	663	11,1	6818	11,7	18820	12,2
2010	161	9,1	661	11,2	6813	11,8	18711	12,2
2011	156	8,9	595	10,1	6505	11,3	18189	11,9
2012	166	9,5	624	10,6	6671	11,6	18424	12,1
2013	156	8,9	606	10,3	6509	11,3	18070	11,9

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

6. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió természetes szaporodási/fogyási adatai 2001-től (fő)**

Év	Kisvárdai járás		Kisvárdai járás		Szabolcs-Szatmár-Bereg megye		Észak-alföldi régió	
	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő
2001	33	1,75	35	0,57	-311	-0,52	-2664	-1,68
2002	-13	-0,70	16	0,26	-435	-0,73	-3090	-1,96
2003	27	1,45	16	0,26	-987	-1,66	-4153	-2,64
2004	-21	-1,14	-78	-1,28	-711	-1,20	-3424	-2,18
2005	6	0,33	-51	-0,84	-1001	-1,69	-4245	-2,71
2006	-7	-0,38	4	0,07	-518	-0,88	-3263	-2,09
2007	0	0,00	-79	-1,31	-782	-1,33	-3839	-2,47
2008	3	0,17	-77	-1,29	-776	-1,33	-3723	-2,41
2009	1	0,06	-42	-0,71	-874	-1,50	-3842	-2,49
2010	-4	-0,23	-126	-2,13	-1484	-2,56	-5121	-3,34
2011	2	0,11	-52	-0,88	-1159	-2,01	-4727	-3,10
2012	-50	-2,86	-123	-2,10	-1088	-1,89	-4491	-2,95
2013	-34	-1,95	-101	-1,71	-935	-1,62	-4072	-2,68

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

A vándorlási folyamatok tekintetében elmondható, hogy Kisvárdára 2001 óta az elvándorlás dominanciája jellemző, vagyis vándorlási nyereség nem kompenzálja a veszteséget. Demográfiai szempontból ez szintén negatívan hat a népességszám alakulására. A vizsgált időszak alatt Kisvárdai járás vándorlási egyenlege jelentős eltéréseket mutatott, de megállapítható, hogy a népesség elvándorlás fluktuációktól terhelten csökkenő tendenciát mutat (7-9. táblázat). Az elvándorlás iránya a nagyobb városok, megyeszékhelyek felé irányul, melyet Kisvárdai járás kedvezőtlen munkaerő-piaci helyzete és az említett megyeszékhelyek munkaerő-piaci lehetőségei közti mély szakadék indukálja. Jelentős hatást vált ki a nagyobb városi központok által kínált kedvezőbb életminőség. Az 1000 főre vetített odavándorlások száma Kisvárdai járásban alacsonyabb, mint a járásban, a megyében és a régióban. Kisvárdai járásban és a járásban az 1000 főre vetített elvándorlások száma meghaladja a megyei és a régiós értékeket. Az 1000 főre vetített vándorlási különbözet Kisvárdai járásban nagyobb veszteséget mutat, mint a járásban, a megyében és a régióban.

7. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió odavándorlási adatai 2001-től (fő)**

Év	Kisvárdai járás		Kisvárdai járás		Szabolcs-Szatmár-Bereg megye		Észak-alföldi régió	
	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő
2001	na	na	na	na	na	na	na	na
2002	428	22,9	1403	22,9	13416	22,5	32515	20,6
2003	414	22,3	1327	21,7	12987	21,9	32167	20,5
2004	338	18,3	1345	22,1	12356	20,9	29984	19,1
2005	329	17,9	1365	22,4	12723	21,5	30855	19,7
2006	420	23,0	1444	23,8	14484	24,6	33969	21,8
2007	424	23,5	1383	23,0	13164	22,4	32231	20,8
2008	405	22,5	1301	21,7	12581	21,5	31052	20,1
2009	275	15,4	1084	18,2	11461	19,7	28043	18,2
2010	313	17,7	1184	20,0	11557	19,9	26952	17,6
2011	281	16,0	972	16,5	11141	19,3	26569	17,4
2012	237	13,6	935	15,9	10407	18,0	25118	16,5
2013	284	16,3	1144	19,4	10754	18,6	25971	17,1

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

8. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió elvándorlási adatai 2001-től (fő)**

Év	Kisvárdai járás		Kisvárdai járás		Szabolcs-Szatmár-Bereg megye		Észak-alföldi régió	
	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő
2001	na	na	na	na	na	na	na	na
2002	640	34,3	1685	27,5	15203	25,5	35330	22,4
2003	552	29,7	1505	24,7	15021	25,3	35736	22,7
2004	495	26,8	1494	24,5	13775	23,3	32621	20,8
2005	507	27,6	1533	25,2	14106	23,8	34016	21,7
2006	551	30,2	1668	27,5	16602	28,2	38900	24,9
2007	619	34,2	1824	30,3	15937	27,1	37799	24,3
2008	507	28,2	1647	27,5	15472	26,5	36282	23,5
2009	434	24,3	1458	24,5	13438	23,1	32106	20,8
2010	446	25,2	1401	23,7	13257	22,9	30456	19,9
2011	407	23,1	1280	21,7	12931	22,4	30172	19,8
2012	407	23,3	1276	21,7	12071	20,9	28514	18,7
2013	406	23,2	1387	23,6	12555	21,7	29348	19,3

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

9. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió vándorlási különbözete 2001-től (fő)**

Év	Kisvárdai járás		Kisvárdai járás		Szabolcs-Szatmár-Bereg megye		Észak-alföldi régió	
	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő
2001	na	na	na	na	na	na	na	na
2002	-212	-11,3	-282	-4,6	-1787	-3,0	-2815	-1,8
2003	-138	-7,4	-178	-2,9	-2034	-3,4	-3569	-2,3
2004	-157	-8,5	-149	-2,4	-1419	-2,4	-2637	-1,7
2005	-178	-9,7	-168	-2,8	-1383	-2,3	-3161	-2,0
2006	-131	-7,2	-224	-3,7	-2118	-3,6	-4931	-3,2
2007	-195	-10,8	-441	-7,3	-2773	-4,7	-5568	-3,6
2008	-102	-5,7	-346	-5,8	-2891	-4,9	-5230	-3,4
2009	-159	-8,9	-374	-6,3	-1977	-3,4	-4063	-2,6
2010	-133	-7,5	-217	-3,7	-1700	-2,9	-3504	-2,3
2011	-126	-7,2	-308	-5,2	-1790	-3,1	-3603	-2,4
2012	-170	-9,7	-341	-5,8	-1664	-2,9	-3396	-2,2
2013	-122	-7,0	-243	-4,1	-1801	-3,1	-3377	-2,2

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

A 60 éven felüliek aránya a teljes lakosság százalékában folyamatos növekedést mutat, mely egyezik a járási, megyei és régiós tendenciával (10. táblázat).

10. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió 60 éven felüli lakosainak aránya 2001-től (%)**

Év	Kisvárdai járás	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
2001	14,2	15,7	16,9	18,4
2002	14,3	15,6	16,9	18,5
2003	14,6	15,6	16,9	18,6
2004	14,9	15,7	17,1	18,9
2005	14,9	15,6	17,0	18,8
2006	15,4	15,7	17,1	18,9
2007	15,9	16,0	17,3	19,2
2008	16,3	16,1	17,7	19,5
2009	16,9	16,5	18,0	19,9
2010	17,7	16,9	18,5	20,4
2011	18,4	17,5	18,9	20,8
2012	19,3	18,0	19,3	21,2
2013	20,1	18,5	19,7	21,6

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

A természetes fogyás, a vándorlási különbözet negatívuma, illetve a 60 éven felüli korcsoport arányának növekedése alapján összességében elmondható, hogy a népesség öregedő tendenciát mutat, mellyel párhuzamosan az eltartott népesség aránya nőtt 2001 és 2013 között.

2.2. A népesség nemzetiségi összetétele

A városban a 2011 népszámlálás alapján jelen lévő nemzetiségek: cigány (2,97%), német (0,21%), román (0,12%), szerb (0,02%), szlovák (0,04%). 2001 óta a cigány nemzetiség létszámában történt jelentősebb növekedés (2001-ben 1,3% volt), amely az országos tendenciához hasonló.

2.3. A lakosság iskolázottságának jellemzői

A lakosság iskolázottságát, annak időbeli változását a 2001-es és a 2011-es népszámlálási adatok alapján lehet vizsgálni (11. táblázat). Kisvárdai lakosságára kettősség jellemző, egyrészt magas az alacsonyan kvalifikált társadalmi rétegek aránya, másrészt magas koncentrációjú a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma (12. táblázat).

11. táblázat: **Kisvárdai város lakossága iskolai végzettség szerint megyei és országos összehasonlításban (2001, 2011)**

Megnevezés	2001	2011	Változás 2011/2001 viszonylatában (%)
A 7 éves és idősebb népességből 8 osztályt nem végzettek száma (városi)	2 893	1 798	62%
- megyei	140 075	91 193	65%
- országos	795 023	1 149 200	145%
7 éves és idősebb népességből az általános iskola 8. osztályt végzettek száma (városi)	3 939	2 740	70%
- megyei	150 080	123 846	83%
- országos	1 074 236	1 789 663	167%
7 éves és idősebb népességből érettségi vizsgával és általános vagy szakmai oklevéllel rendelkezők száma (városi)	3 718	4 459	120%
- megyei	82 889	105 443	127%
- országos	797 360	2 314 718	290%
7 éves és idősebb népességből egyetemi vagy főiskolai oklevéllel rendelkezők száma (városi)	1 741	2 594	149%
- megyei	33 346	54 117	162%
- országos	463 652	1 439 616	310%

Forrás: Kisvárdai város integrált településfejlesztési stratégiájának megalapozó vizsgálata, 2015

12. táblázat: A lakosság száma iskolai végzettség szerint 1000 főre vetítve 2011-ben

Terület	A 7 éves és idősebb népességből 0 osztályt végzettek száma	A 7 éves és idősebb népességből az általános iskola 8. osztályát végzettek száma	A 7 éves és idősebb népességből középiskolai végzettségű középiskolai érettségivel, általános vagy szakmai oklevéllel	A 7 éves és idősebb népességből egyetemi, főiskolai végzettségű oklevéllel
Észak-alföldi régió	14	203	99	106
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	16	214	91	94
Kisvárdai járás	12	228	92	79
Kisvárdai járás	11	156	127	147

Forrás: KSH

2.4. A település humán infrastruktúrája

2.4.1. Oktatás

Kisvárdai városban az óvodai feladatellátás 3 intézményben történik. 2001 óta csökkenés tapasztalható az óvodás korú gyermekek számában (753 főről 676 főre, 2013-ra). A férőhelyekben volt ingadozás 815 főről 755 főre. Jelenlegi férőhelyek száma: 815 fő. A kihasználtság 92%-ról 89%-ra változott.

Általános iskolai nappali oktatásban résztvevő tanulók száma 2013/2014-es tanévben 1 739 fő volt. Az elmúlt évek tendenciája szerint ez a szám csökkenő. A férőhelyek száma: 3 367 fő, így a kihasználtság a 2013/2014-es tanévben 52 % volt.

A város általános iskoláiban nincs nemzetiségi oktatás. A város iskoláiba más településről bejáró általános iskolai tanulók száma 442 volt a 2013/2014-es tanévben. Ez a szám növekvő tendenciát mutat. A vonzerő oka, egyrészt, hogy több iskola közül is választhat, másrészt város iskolában nagyobb az elérhető szakkörök, foglalkozások, sport edzések száma, valamint a városba dolgozni bejáró szülő a gyermekét is behozza iskolába.

Az általános iskolai intézmények száma 7 db, a feladat ellátási helyek száma 16. Ezen belül a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (továbbiakban KLIK) a fenntartó négy intézményben, a további intézmények fenntartói: Hajdúdorogi Egyházmegye, Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye, Kisvárdai Református Egyházközség.

A KLIK fenntartású intézményekben nem történtek pályázati forrásból fejlesztések. Vári Emil Általános Iskola és a Weiner Leó Alapfokú Zene- és Művészeti Iskola sok telephellyel rendelkezik, némelyik csak két osztályt működtet, de az iskolák központjában 600-600 gyermek tanul. Minden telephely rendelkezik tornateremmel vagy tornaszobával.

Az oktatási intézmények folyamatos karbantartásra, rekonstrukcióra szorulnak, az aktív igénybevétel miatt. Fejlesztési igény mutatkozik az önkormányzat által üzemeltetett iskolák esetében az energiahatékonyság növelő és megújuló energiát hasznosító beruházásokra.

Középfokú oktatási intézmények száma a városban 7 db. Vonzáskörzetük a járás településeire kiterjed. Kisvárdai iskolaváros. Nagyon széles választéka van a középfokú intézményeknek, s ezt még színesíti az alapítványok nonprofit Kft-k kezelésében lévő művészeti vagy felnőttoktatást biztosító intézmények. Sok esetben ugyanazon a telephelyen két intézmény

keretein belül tanulhatnak a diákok, az egyik biztosítja a középfokú oktatást, a másik intézmény a művészeti vagy a felnőtt – esti/ levelezős oktatást.

2001 óta növekedés tapasztalható a középiskolai tanulók számában (20%), a gimnáziumi tanulók esetében 57% az emelkedés, míg a szakközépiskolai tanulók esetében 4%-os csökkenés tapasztalható 2001-hez viszonyítva. A szakiskolai tanulók esetében 6,2% az emelkedés. Minden intézménytípus esetében igaz azonban, hogy 2011-ig folyamatos növekedés volt tapasztalható, akkor volt a csúcspont a vizsgált időszakban; s az óta csökkenés állt be. Az iskolaválasztásnál a gimnáziumi oktatást részesítik előnybe, aminek a következménye az, hogy a tanulmányaikat felsőfokon is folytatni szeretnék. Ez a tendencia megfelel az országos tendenciáknak is, hogy a gimnáziumot választják a szakközépiskola helyett. A bejárók száma 40%-kal nőtt az elmúlt években.

A képzések struktúrája illeszkedik a helyi gazdaság igényeihez; széleskörű oktatási kínálatot adnak az intézmények. Az intézmények kapcsolatot ápolnak a gazdasági szereplőkkel, nem minden iskolának van tanműhelyek, így azokban az esetekben a helyi vállalkozások biztosítják a gyakorlati helyszínt.

Kollégiumi ellátást a városban 3 intézmény biztosítja (Bessenyei György Gimnázium és Kollégium, Szent László Katolikus Szakközépiskola, Általános iskola, Kollégium és Óvoda és Református Általános Iskola és Gimnázium). A kollégiumi férőhelyek száma: 386 db, a kollégisták száma a középfokú intézményekben 297 fő, így a kihasználtság: 77%. A kollégiumban lakók számában nagy az ingadozás, ami annak köszönhető, hogy évente különböző az igény a kollégiumi férőhelyek tekintetében.

Kisvárdai oktatásközpontú iskolaváros, ahol több mint négyezer diák folytatja tanulmányait. A városban felsőfokú oktatás jelenleg még nem folyik, de felsőoktatási képzések beindítása által 2016 őszétől elsőként kezdi meg működését a felsőoktatási közösségi képzőközpont Kisvárdán. A központ lehetőséget nyújt arra, hogy az önkormányzat, illetve egy-egy munkaerőhiánnyal rendelkező nagyobb vállalat igényei alapján kihelyezett képzést indítsanak akkreditált felsőoktatási intézmények. A minőségi tudást és duális képzést nyújtó központok megoldást jelenthetnek ezekre a problémákra. Az elméleti oktatást a gazdag képzési palettával rendelkező Debreceni Egyetem, a gyakorlatit pedig vállalatok fogják végezni, így a hallgatókat kétszeresen is a városhoz tudják kötni, s remélhetőleg a diploma megszerzése után is a városban fognak munkát vállalni.

Az óvodás korú gyermekek és az általános illetve középiskolai tanulók összefoglaló létszám adatait a 13. táblázat mutatja.

13. táblázat: **Kisvárdai óvodás korú gyermekeinek és általános, illetve középiskolai tanulóinak száma (fő)**

Év	Óvodás korú gyermekek száma	Általános iskolai oktatásban tanulók száma	Középiskolai tanulók száma	Ebből: gimnáziumi tanulók száma	szakközépiskolában tanulók száma
2004	698	2017	2395	1109	1286
2005	670	1995	2436	1158	1278
2006	668	1985	2434	1185	1249
2007	672	1903	2559	1211	1348
2008	676	1914	2570	1253	1317
2009	646	1900	2601	1253	1348
2010	666	1904	2740	1340	1400
2011	692	1856	2776	1391	1385
2012	690	1741	2689	1373	1316

2013	676	1739	2555	1346	1209
------	-----	------	------	------	------

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

2.4.2. Egészségügy

A városban összesen 6 házi orvos, 4 házi gyermekorvos, 7 fogorvosi praxis létezik. Az orvosok vállalkozóként végzik feladatukat. Nincs betöltetlen praxisok száma. Az ügyeleti feladatok ellátása vegyes típusú ügyeleti rendszerben történik az ÁNTSZ engedélyében foglaltaknak megfelelően; van felnőtt, gyermek orvosi és fogászati ügyelet is. Az egy házi orvosra eső betegek száma Kisvárdán 2911 fő volt 2013-ban (14. táblázat).

A városban, 7 körzetben, 13 védőnő dolgozik. A településen az egészségügyi alapellátás egy ellátóhelyen történik. A gyógyszerárak száma 7 db (15. táblázat).

14. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió házi orvosainak száma (fő)**

Év	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
2004	6	266	723
2005	6	263	712
2006	6	262	717
2007	6	262	709
2008	6	261	721
2009	6	268	725
2010	6	265	709
2011	7	264	711
2012	6	268	720
2013	6	258	698
Egy házi orvosra jutó lakosok száma (fő)			
2004	3075	2227	2169
2005	3062	2251	2200
2006	3041	2251	2175
2007	3013	2241	2190
2008	2998	2240	2145
2009	2971	2172	2125
2010	2947	2187	2163
2011	2514	2187	2147
2012	2911	2152	2114
2013	2911	2240	2179

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

Az állami tulajdonban lévő Felső – Szabolcsi Kórház látja el a szakfeladatokat az egészségügy területén. A kórház Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye második legnagyobb egészségügyi intézménye, lefedve ez által a megye határ-menti területeit, jelentős vonzáskörzetet alakítva ki Kisvárdai körüli. Az intézmény épületein belül 13 osztály található. Ellátás szempontjából körülbelül 30 km sugarú kör felel meg a kórház körzetének, melynek összlakossága kb. 85 000 fő. Kisvárdai város az ellátandó népesség 22,5 %-át, míg a körzet fennmaradó lakossága az ellátandó népesség 77,5 %-át teszi ki, mely egyértelműen bizonyítja Kisvárdai szolgáltatásainak városon túlmutató irányultságát. Egyes speciális területek esetén, mint például a szemészet, ez az intézmény látja el Vásárosnamény körzetét is, ezáltal a kiszolgált népesség 100 000 fő felett állandósul.

15. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió gyógyszertárjainak száma (db)**

Év	Kisvárdai járás	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
2004	4	10	117	311
2005	4	10	116	308
2006	4	10	115	307
2007	4	11	124	323
2008	7	13	141	352
2009	6	12	146	366
2010	7	13	152	385
2011	8	14	152	396
2012	7	13	150	378
2013	7	13	139	367
Egy gyógyszertárra jutó lakosok száma (fő)				
2004	4613	6090	5063	5042
2005	4593	6088	5104	5087
2006	4562	6070	5128	5079
2007	4520	5477	4735	4807
2008	2569	4605	4146	4394
2009	2971	4958	3987	4208
2010	2526	4553	3813	3982
2011	2200	4209	3799	3856
2012	2495	4515	3845	4028
2013	2495	4530	4158	4144

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

2.4.3. Szociális közszolgáltatások

Szociális és gyermekvédelmi alapellátás és szakosított ellátás és intézményei a városban: a Kistérségi Szociális Szolgálat és a Hajdúdorogi Egyházmegye. A Kistérségi Szociális Szolgálat által ellátott feladatok: családsegítés, tanyagondnoki szolgáltatás, gyermekjóléti szolgálat, önálló helyettes szülő, bölcsőde, „Lovacska” Családi Napközi, fogyatékos Személyek Nappali Ellátása, Hajléktalanok Átmeneti Szállása, étkeztetés, Idősek Nappali Ellátása, I.sz. és II.sz. Idősek Klubja, Demens Személyek Nappali Ellátása, Házi segítségnyújtás, Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, Idősek Otthona és adósságkezelési szolgáltatás. A fenntartó a Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás. A Hajdúdorogi Egyházmegye is biztosít egy szociális alapszolgáltatást.

A városban a bölcsődék száma 2 db, amelyből az egyik társulási fenntartású, a másik pedig egyházi intézmény. A férőhelyek száma összesen 118 fő. A bölcsődés korú gyermekek nappali elhelyezését a városban további 1 családi napközi is segíti. A családi napközi 1 csoportszobával; általában 95% kihasználtsággal működik.

A rendszeres szociális segély a megélhetést biztosító jövedelemmel nem rendelkező, hátrányos munkaerőpiaci helyzetű aktív korú személyek részére nyújtott támogatás. Rendszeres szociális segélyre jogosult az a személy, akinek havi jövedelme, valamint családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80%-át. 2009-ben 178 fő volt a segélyezettek száma, azóta pedig folyamatos csökkenés a tendencia; 2013-ban már csak 65 fő. A segélyre fordított összeg 2013-ban 21 millió Ft volt.

A szociális segélyben részesítettek számát mutatja a 16. táblázat.

16. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió szociális segélyben részesülők a száma (fő)**

Év	Kisvárdai járás	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
2009	178	1011	9366	20769
2010	44	224	2723	7637
2011	83	352	4327	11198
2012	37	253	3043	8194
2013	65	275	2791	7426
Ezer főre vetített szociális segélyben részesülők száma (fő)				
2009	10	17	16	13
2010	2	4	5	5
2011	5	6	7	7
2012	2	4	5	5
2013	4	5	5	5

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

Átmeneti segélyezés esetszámai 2005-2014-es időszakban elég nagy mozgást mutattak, 2008-ban csak 267 eset volt, míg a legmagasabb 2014-ben volt 1013 esetszámmal. 2013-ban az átmeneti segélyre felhasznált összeg 8,3 m Ft volt. Átmeneti segélyt a települési önkormányzat képviselő-testülete a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, valamint időszakosan vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek részére nyújt.

Lakásfenntartási támogatásban részesültek száma is elég hektikus képet mutat az elmúlt időszakban: 2011-ben volt egy nagy kiugrás, itt 954 az érték, de 2005-ben csak 270 volt. Összességében növekedés tapasztalható. A támogatásra fordított összeg trendje 2001 óta emelkedést mutat, 2013-ban 37,7 millió Ft. A lakásfenntartási támogatás a szociálisan rászorult személyeknek, családoknak az általuk lakott lakás (vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség) fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadásokhoz nyújtott hozzájárulás.

Foglalkozást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos havi létszáma 2014-ben 472 fő. Kisvárdai járásban ez a szám az elmúlt 6 évben 500 és 800 között mozgott. A kifizetett támogatás összege 2013-ban 159,8 millió Ft.

2.5. Művelődés, kultúra

Kisvárdai Város Önkormányzata 1994. január 1-én alapította a Kisvárdai Várszínház és Művészetek Háza a Városi Művelődési Központ és a Kisvárdai Várszínház összevonásával. A Kisvárdai Várszínház és Művészetek Háza komplex - művelődési otthoni és színházi feladatokat lát el a városban és a vonzáskörzetében. A környékről kb. 30 település tartozik a vonzáskörzethez. Az intézmény fontos szerepet játszik a művészeti és szakmai nevelés, képzés területén azzal, hogy támogatja, helyet ad a különböző művészeti csoportoknak, civil kezdeményezéseknek. Van felnőtt színjátszó csoportjuk és mazzorett csoportjuk is. Közkezdveltek a klubok is: az „Élet az Éveknek” Nyugdíjas Klub, és az „Egységmegőrző” Nyugdíjas Klub, Kondicionáló Klub. Emellett mentálhigiénés tevékenység keretében önismereti tréningek és átképzések szervezése, ingyenes jogsegély szolgálat, betegjogi tanácsadó szolgálat és képzőművészeti műhely működtetése.

Kisvárdán 1952 óta van könyvtár, a Várdai István Városi Könyvtár, mely jelenlegi épületében 1990 óta található meg. Részlegei: felnőtt, ifjúsági, olvasóterem, zenei, helytörténeti, médiaterem és feldolgozó részleg. a könyvtárban található galériában folyamatos kiállítások szervezésével járul hozzá a lakosság kulturális igényeinek kiszolgálásához. Ezen kívül

tudományos tanácskozások, valamint a „könyvtári csevegések” keretében író-olvasótalálkozók szervezetéseit is felvállalják a könyvtár munkatársai.

Kisvárdai Várszínház és Művészetek háza több, mint tíz éve folyamatosan kínál filharmóniai és színházbérlet sorozatokat óvodásoknak, általános- és középiskolásoknak. Valamint minden évben megrendezi a Határon Túli Színházak Magyar Fesztiválját és minden nyáron a „Várszínházi esték” programsorozatot. 2014-ben pedig megvalósult a „kisvárdai álom”, újra működik mozi a városban.

A Rétközi Múzeum az egykori Vármúzeum jogutódjaként működik. A múzeum gazdag helytörténeti, képzőművészeti és néprajzi gyűjteménnyel rendelkezik. A kiállítási felület 670 négyzetméter, amely a földszinten és a galérián található. A múzeum állandó kiállításai közé tartozik az egységekbe szervezett néprajzi anyag (Ajaki ház és cifra pitvar, Kovács műhely, Rétközi szoba és kamra, Szövőház). A galérián három állandó kiállítást találhatók: egy XIX. század végi polgári szobabelső, a Polgári gyökerek című, ami rövid betekintést nyújt Kisvárdai egykori iparosainak életébe, valamint a Mesterek és tanítványok címet viselő képzőművészeti kiállítás. Az állandó kiállítások mellett időszaki kiállítások megszervezésére is sor kerül.

A település rendszeresen megtartott éves rendezvényei sorából kiemelkedő jelentőségű a Határon Túli Magyar Színházak Fesztiválja, melyet 1989-ben rendeztek meg először és attól kezdve minden évben sor kerül rá. A magyar színházművészet eme kiemelkedő eseményén, valamennyi határon túli magyar nyelvű kőszínház részt vesz Erdélyből, Szlovákiából, Szerbiából, Ukrajnából.

Két évtizede már, hogy június elejétől augusztus végéig minden nyáron megrendezik „Várszínházi Esték” című programsorozatot. Ezen belül sor kerül meghívott előadások fogadására és saját produkciók színpadra állítására.

A város évek óta megrendezi családi nap nevű két napos rendezvényét, amelyet az Önkormányzat szervezi intézményeinek bevonásával. A város iskolái is részt vesznek rajta, vannak sportrendezvények, egészségügyi szűrések, tanácsadások és gyermek programok is. Havi rendszerességgel megrendezésre kerül: Nava filmklub, játszóház, könyvtári csevegések. Évente megrendezésre kerülő rendezvények: Nemzeti ünnepek, jeles napok, majális, Kisvárdai Művészeti Napok, Múzeumok éjszakája, Könyvtári galéria, őszi könyvtári napok, karácsonyi kavalkád és koncert.

A testnevelés és sport az önkormányzat által közszolgáltatásként működtetett humán szolgáltatási rendszer része. Az önkormányzat a testnevelés és sport rendszerét úgy működteti, hogy értékei a lakosság minél szélesebb körében érvényesüljenek, hozzájárulva a lakosság egészségi állapotának megőrzéséhez, illetve javításához, továbbá a szabadidő hasznos eltöltéséhez.

Az önkormányzat a törvényekkel összhangban a helyi sporttevékenység támogatása során hangsúlyos feladatának tekinti:

- a lakosság minden rétegének ösztönzését a sportolásra,
- a fejlett sportélet alapját képező óvodai, iskolai testnevelés és sport személyi és tárgyi feltételeinek megteremtését, fejlesztését,
- az élsport, a versenysport támogatását a hagyományoknak megfelelő eredményesség érdekében, ugyanakkor figyelembe veszi az amatőr és hivatásos sport közötti különbségeket,
- a tulajdonát képező sportlétesítmények működtetését, fenntartását, fejlesztését,
- a hátrányos helyzetűek, a fizikailag vagy szellemileg fogyatékosok számára is a sportlétesítmények használatának biztosítását,
- a célkitűzéseivel összhangban a településen tevékenykedő, testneveléssel és sporttal foglalkozó szervezetek támogatását,
- az iskolán kívüli, önszerveződő sporttevékenység feltételeinek elősegítése,
- a helyi társadalom kapcsolatrendszerének, közösségi sportéletének segítését,

- a szabadidő sport célú eltöltéséhez a feltételek biztosítását.

A városi sportcsarnok 7 292 m² alapterületű, amely a sport mellett kulturális rendezvények számára is teret biztosít. Befogadó kapacitása kb. 600 fő.

A Várkert sportpályán a helyi sportegyesületeken kívül több országos, illetve nemzetközi nagyszabású sportrendezvényt tartanak (pl. Leány Labdarúgás Diákolimpia Országos Döntő, II. Kék Lámpa Nemzetközi Kispályás Labdarúgó Kupa), mindemellett a városban megrendezésre kerülő fesztiváloknak is helyszínt biztosít.

A településen sikeres kézilabda, illetve futball egyesület működik. A Kisvárdai Kézilabda Club Naracom SE női és férfi csapata egyaránt a megyei I. osztályban szerepel, míg a Várda SE futballcsapat az NB III. osztályában.

A településen három horgász hely biztosítja a horgászat kedvelőinek a szabadidő eltöltését.

2.6. Civil szerveződések

A civil szervezetek, mint az állampolgárok önkéntes szerveződései a társadalmi-kulturális élet fontos alkotó elemei, tevékenységük, szerepvállalásuk révén nagymértékben hozzájárulnak a társadalmi problémák hatékony kezeléséhez, a közösségi szükségletek kielégítéséhez. Ezek a szervezetek a mindennapi élet szinte valamennyi területén jelen vannak, meghatározó szerepet játszanak egyén és az állam között, lehetőséget biztosítanak az embereknek az önszerveződésre, a közös érdekek, értékek mentén, meghatározott célok elérésére, hasonló problémák kezelésére, embertársaik megsegítésére, a cél érdekében létrehozzák saját szervezetüket.

Kisvárdán 102 civil szervezet működik. A legtöbb civil szervezet tevékenységét tekintve sporttal foglalkozik, de jelentős az oktatási illetve a kulturális egyesületek száma is.

Az önkormányzat kiemelt feladatának tekinti a civil szervezetek, illetve azok képviselőinek véleményeinek megismerését és hasznosítását. Többek között az önkormányzat közművelődési feladatairól, a helyi közművelődési tevékenység támogatásáról szóló rendeletben szerepel a civil szervezetek bevonása a feladatok ellátásába, valamint a tudományos és művészeti alkotó, illetve kultúraközvetítő tevékenységet folytató, civil szerveződések támogatása. A kisvárdai társadalmi szervezetek, valamint az önkormányzat által támogatott civil szervezetek az intézményekben díjmentesen jogosultak évi egy alkalommal fórumot tartani.

Az önkormányzat fontosnak tartja a civil társadalommal való hosszú távú együttműködés feltételeinek megteremtését, mivel a civil szervezetek aktív részesei az európai integrációs tevékenységnek, az információs és tudásalapú társadalom megteremtésének, a környezetvédelemnek, és már ma is egyre nagyobb feladatokat vállalnak az oktatás, az egészségügy és nem utolsósorban a szociális ellátás területén.

3. A település gazdasága

3.1. A település gazdasági jelentősége

Kisvárdá történelme során különböző gazdasági ágazatok képezték a térség prioritását. A város alapításának idején egyértelmű volt a mezőgazdasági irányultság, hiszen a kor szellemisége ezt kívánta meg, ugyanakkor az alföldi fekvés miatt kézenfekvő volt a térség mezőgazdasági hasznosítása. A település kedvező közlekedés-földrajzi helyzete miatt a helyi gazdaságban megjelentek az ipari és kereskedelmi vonulatok. A kereskedelem területén először növekedés volt tapasztalható az ipari beruházásokkal párhuzamosan, ám ez a növekedés hosszú stagnálásba ment át, mindvégig megőrizve százalékos arányát. A rendszerváltást követően a megváltozott gazdasági környezet és mechanizmusok eddig ismeretlen kihívások elé állították a Kisvárdán tevékenykedő, döntően ipari illetőségű vállalatokat, hiszen az addig rejtve maradó visszatartó tényezők egy csapásra a felszínre kerültek: piaci viszonyoknak nem megfelelő termelési struktúra, túlfoglalkoztatás, alacsony technológiai színvonal, veszteséges termelés nehezítette a nagyobb vállalatok helyzetét. Ez, hasonlóan az ország más ipari területeihez,

nagyarányú létszámleépítésekbe torkollott, mely a döntően ipari foglalkoztatottság mellett katasztrofális, feszültségekkel teli helyzetet teremtett a térségen belül. A rendszerváltozást átvészelő cégek többnyire biztosabb piacok felkutatásával, illetve technológiai fejlesztésekkel képesek voltak talpon maradni, de a térségben továbbra is alacsony a vállalkozások tőkeellátottsága, mely nélkül hosszú-távú fejlődés nem várható. Az országos viszonylatban is alacsony jövedelmek miatt a helyi kereslet is gyenge, amely az igen szűk belső piacon működő vállalkozások jövedelmezőségét, versenyképességét is csökkenti.

3.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

3.2.1. Mezőgazdaság

A mezőgazdaságban a működő vállalkozások nagy hányada KKV vagy őstermelő. Nagyvállalkozás nem működik az ágazatban. Méret és árbevétel szerint nincsenek jelentős különbségek. A külföldi tulajdon nem jellemző. A foglalkoztattak 103 fő dolgozik az agráriumban (2011) a Kisvárdai vállalkozásoknak a 3%-a működik ebben a szektorban.

3.2.2. Ipar

Az iparban működő vállalkozások nagy része a KKV kategóriába tartoznak. A településen 2 nagyvállalkozás is működik az ágazatban. A Kisvárdán jelenlevő vállalatok közül a legtöbb alkalmazottat foglalkoztató vállalatok mind az ipar valamely ágazatában tevékenykednek. A legjelentősebb foglalkoztató GE Hungary.

A Záhony és Térsége Vállalkozási övezetbe tartozó települések közé tartozik Kisvárdá is, az övezet három városából az egyik. A Záhony és Térsége Vállalkozási Övezet az ország és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye északkeleti sarkában húzódik. 956 négyzetkilométernyi területével az ötödik legkisebb az övezetek sorában. Népsűrűsége meghaladja az övezetek átlagát, népességszámát tekintve pedig csak az Ózd – Putnok - észak-hevesi és a mohácsi térség előzi meg. Az övezet központi települése Záhony, melynek 200 kilométeres körzetében – átlépvén az országhatárt – több mint 10 millió fős népesség koncentrálódik. A vállalkozási övezetet kijelölő kormányhatározatnak megfelelően 1995-ben megkezdte működését a Záhony és Térsége Fejlesztési Kft, mely a helyi önkormányzatokkal, civil szervezetekkel, vállalkozásokkal, valamint a területfejlesztésben érdekelt kormányzati szervekkel együtt tevékenykedik a megfogalmazott feladatok megvalósítása érdekében. A társaság fő célja az életminőség és az életszínvonal emelése, az üzleti élet fejlesztése az övezetben. Feladatai közé tartozik a térség átfogó gazdaságfejlesztési tervének kidolgozása, befektetési lehetőségek felkutatása, a betelepülni szándékozók segítése, a Tuzséri Ipari Park kialakítása és menedzselése, a vállalkozási övezet belföldi és külföldi népszerűsítése.

A Záhonyi gazdasági övezethez kapcsolódó fejlesztések megvalósulása elhúzódik, fizikai fejlesztés még nem valósult meg.

3.2.3. Szolgáltatások

A szolgáltató ágazatban működő vállalkozások aránya 85,6%. Az ezer lakosra jutó kiskereskedelmi üzletek száma 24,8, ami jóval meghaladja a járási, a megyei és a regionális értékeket (17. táblázat). A külföldi tulajdon a kereskedelmi üzletláncok esetében jellemző. A foglalkoztattak 19,16 %-a dolgozik a szolgáltató ágazatban (2011). A kiskereskedelmi üzletek száma 2013-ban 433 db volt; ebből: élelmiszer vegyes üzletek száma 45 db, a ruházati szaküzletek száma 63 db és a vendéglátóhelyeké pedig 128 db, használatcikk kereskedés 26 db, festék, vasárúk, barkácsbolt 35 db, üzemanyag töltőállomás 5 db gépjárműalkatrész-szaküzlet 25, gépjármű-szaküzlet 12 stb.. A széles körű kínálat a város lakosságának közel teljes keresletét képes ellátni. Kimagasló a ruházati szaküzletek száma, barkácsáruházak száma, és használatcikk szaküzletek száma.

17. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió kiskereskedelmi üzleteinek száma (db)**

Év	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
2004	501	920	9740
2005	511	921	9791
2006	493	860	9599
2007	496	869	9594
2008	476	841	9352
2009	461	824	9236
2010	439	772	8377
2011	430	772	8329
2012	427	764	8296
2013	433	763	8015
Kiskereskedelmi üzletek száma 1000 főre (db)			
2004	27,2	15,1	16,4
2005	27,8	15,1	16,5
2006	27,0	14,2	16,3
2007	27,4	14,4	16,3
2008	26,5	14,0	16,0
2009	25,9	13,9	15,9
2010	24,8	13,0	14,5
2011	24,4	13,1	14,4
2012	24,4	13,0	14,4
2013	24,8	13,0	13,9

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

Kereskedelmi üzletláncok, továbbá nagy multinacionális kereskedelmi vállalatok felismerték a kedvező közlekedés földrajzi helyzet nyújtotta előnyöket Kisvárdán. Kereskedelmi Bankok közül öt van jelen a településen.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében négy nagy idegenforgalmi magterület azonosítható. Kisvárdai járás között azonosítható egy olyan magterület, amely egy rétközi turisztikai desztináció centruma lehet a jövőben. Kisvárdai járás idegenforgalmi jelentősége vitathatatlan a megyén belül, a harmadik legnagyobb szálláshely forgalom itt realizálódik, amelyből kimagasló a külföldi vendégéjszakák száma. A város több jelentős vonzerővel rendelkezik. Kisvárdai járás mellett társközpontként Dombrád emelhető ki, amely a tiszai turizmus fellendítésében fontos szerepet tölthet be.

Kisvárdai járás legjelentősebb szálláshely kínálatát a városban lévő Paris Bull Hotel, illetve a Bástyai Panzió jelenti. Kisvárdai járás turisztikai forgalmában 2004-től a várfürdő fejlesztése miatt jelentősebb növekedés volt tapasztalható. Azóta a vendégéjszakák száma hektikusan alakult. 2013-ban 19 085 fő volt a vendégéjszakák száma Kisvárdán. A vendégek számának alakulása a vendégéjszakákhoz hasonlóan változatos képet mutat, azonban megfigyelhető hogy a 2004-es adatokhoz képest nőtt a Kisvárdára látogatók száma. A külföldiek aránya 58,8 %, ami jóval meghaladja a megyei 25,9%-os arányt. Az átlagos tartózkodási idő viszont csökkenő tendenciát mutat; alig éri el a két vendégéjszakát (18. táblázat).

18. táblázat: **Kisvárdai járás turisztikai forgalma**

Év	Vendégéjszakák száma	Vendégek száma	Átlagos tartózkodási idő
2004	23733	9226	2,6
2005	22740	10501	2,2
2006	20104	9831	2,0
2007	18167	9886	1,8
2008	21908	11134	2,0
2009	20562	11589	1,8
2010	19326	10739	1,8
2011	21676	11949	1,8
2012	17426	9289	1,9
2013	19085	9830	1,9

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

Ha 1000 főre vetítve vizsgáljuk a vendégek és a vendégéjszakák számát, Kisvárdai értékei kedvezőek a járási, a megyei és a régiós értékekhez képest (19. táblázat).

19. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma 1000 főre vetítve

Megnevezés		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1000 főre jutó vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken	Észak-alföldi régió	446	410	403	414	407	430	480
	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	223	202	214	233	222	244	254
	Kisvárdai járás	197	222	199	218	173	186	182
	Kisvárdai járás	619	650	607	679	532	563	532
1000 főre jutó vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken	Észak-alföldi régió	1301	1170	1179	1149	1163	1216	1318
	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	488	413	415	436	429	502	522
	Kisvárdai járás	387	419	361	390	320	382	382
	Kisvárdai járás	1218	1153	1093	1232	998	1093	996

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

A turizmus tevékenységéhez szorosan kapcsolódik a vendéglátóhelyek száma, mint ellátó, kiszolgáló egység. A vendéglátóhelyek számának változásában az utóbbi években nem mutatkozott jelentős számbeli eltérés, 2013-ban összesen 8 kereskedelmi szálláshely van Kisvárdán, ebből 2 szálloda, 3 panzió, 2 üdülőtábor és 1 kemping.

Férőhelyek tekintetében a megye férőhelyeinek 6,7%-a, azaz 880 férőhely található Kisvárdán, ebből 117 szállodai férőhely.

A vendéglátóhelyek közül 4 csoport van jelen a településen, melyek 2013-ban a KSH adatbázisa szerint a következő számban oszlottak el: italüzletek és zenés szórakozó helyek - 55 db, éttermek, büfék - 48 db, cukrászdák - 15 db, munkahelyi, rendezvényi és közétkeztetést végző vendéglátóhelyek - 10 db. Az 1000 főre vetített vendéglátóhelyek száma kiemelkedő a járási, a megyei és a régiós értékekhez képest (20. táblázat).

20. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió vendéglátóhelyeinek száma (db)**

Év	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
2004	143	301	3235
2005	151	305	3259
2006	149	298	3206
2007	151	303	3209
2008	136	283	3122
2009	135	285	3109
2010	127	267	2794
2011	130	270	2755
2012	126	261	2741
2013	128	261	2654
Vendéglátóhelyek száma 1000 főre (db)			
2004	7,8	4,9	5,5
2005	8,2	5,0	5,5
2006	8,2	4,9	5,4
2007	8,4	5,0	5,5
2008	7,6	4,7	5,3
2009	7,6	4,8	5,3
2010	7,2	4,5	4,8
2011	7,4	4,6	4,8
2012	7,2	4,4	4,8
2013	7,3	4,4	4,6

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

A turizmus szempontjából Kisvárdai járás és vidéke nem tartozik Magyarország legfrekvenciáltabb idegenforgalmi desztinációi közé, melynek fő oka a hiányos kommunikációban, valamint a kiegészítő szolgáltatások hiányában keresendő. Ennek ellenére Szabolcs-Szatmár-Bereg megyének több jelentősebb attrakciója megtalálható a városban és a járásban egyaránt. A járás jelentős turisztikai értékekkel büszkélkedhet, legfőbb természeti értéke a Tisza és a Ricsikai erdő. Kisvárdán található Felső-Tiszántúli egyetemen megmaradt középkori világi várépítménye, valamint a gyógyfürdő. A Várfürdő, az uszoda és a kemping a város észak-nyugati részén 4 hektáros zöldövezetben helyezkedik el. A strandon egy 50x25 méteres feszített víztükrű úszómedence, egy pancsoló gyermek medence, többrészes élménymedence, valamint 40-42 Celsius fokos termálmedence áll a vendégek rendelkezésére, valamint kiegészítő szolgáltatások (csúszdák, hullámedence, sodrófolyosó, stb.). Nagy turisztikai vonzerőt jelent az évente megrendezésre kerülő Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválja. Sport-turisztikai jelentőségű a Gyulaházi Milleneumi Sportcentrum, a térség élő és állóvizeire alapozott vízi és

horgászturizmusa jelentős; amelyben kiemelhető Dombrád, mint a Tisza part fontos vízi túra pihenőállomása, valamint a Rétközi-tó. Számos kulturális, vallási és örökségturisztikai érték található a térségben. A kistérség turisztikai potenciálja dinamikusan erősödik az 1990-es évek elejétől. Kisvárdai a kistérségen belül meghatározó tényezője turisztikai attrakciók és turisztikai ágazatot kiszolgáló szolgáltatások rendszerének. A város idegenforgalmi lehetőségeit tekintve meghatározó, hogy az idegenforgalmi szolgáltatások bázisát jelentő térségi (legfeljebb 1,5-2 órás autóútnyi távolságon belül élő) lakónépesség turisztikai vásárlóereje alacsony, az országhatárok elválasztó hatása pedig még mindig nagyon erős.

Összefoglalva a járás turisztikai potenciálja dinamikusan erősödik az 1990-es évek elejétől. Kisvárdai a járáson belül meghatározó tényezője turisztikai attrakciók és turisztikai ágazatot kiszolgáló szolgáltatások rendszerének. A város idegenforgalmi lehetőségeit tekintve meghatározó, hogy az idegenforgalmi szolgáltatások bázisát jelentő térségi (legfeljebb 1,5-2 órás autóútnyi távolságon belül élő) lakónépesség turisztikai vásárlóereje alacsony, az országhatárok elválasztó hatása pedig még mindig nagyon erős.

3.3. Vállalkozások

A városban a regisztrált vállalkozások száma 3198 db, a működő vállalkozások száma 1080 db volt 2012-ben. 2011-ben a regisztrált vállalkozások száma (3138 db) kevesebb volt, viszont a működő vállalkozások száma több (1150 db).

A vállalkozási kedvet jól mutatja az ezer főre jutó működő vállalkozások száma (21. táblázat).

21. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió működő vállalkozásainak száma 2012-ben (db)**

Megnevezés	Kisvárdai	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
Működő vállalkozások száma	1080	2052	25966	73760
Működő vállalkozások száma 1000 főre	62	35	45	48

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

Ezek alapján Kisvárdai értékei meghaladják a járás, a megye és régió átlagait, egy országos viszonylatban jelentősen elmaradt térségben. Kisvárdai vállalkozói aktivitás szempontjából kifejezetten aktívnak mondható. A működő vállalkozások 1000 lakosra vetített Kisvárdán 62, ami a megye járásközpontjai közül a Nyíregyháza, Fehérgyarmat és Mátészalka után a negyedik. A város e tekintetben kedvezőbb helyzetben van a megye egészéhez képest.

Mivel Kisvárdai térszervező centruma a járásnak, a legtöbb működő vállalkozás – a vállalkozások 52%-a - itt működik.

A működő vállalkozások szerkezetét alkalmazottak létszáma szerint mutatja a 22. táblázat.

22. táblázat: **Működő vállalkozások száma alkalmazotti létszám alapján Kisvárdán és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2012-ben**

Megnevezés	1-9 fő	10-49 fő	50-249 fő	250-x fő
	mikro	kis	közép	nagy
Kisvárdai	1034	38	4	4

Szabolcs-Szatmár Bereg megye	24883	878	178	27
Kisvárdai részesedése a megyei értékből (%)	4,16	4,33	2,25	14,81

Forrás: KSH, 2012

A vállalkozások létszám adatai alapján jól látható, hogy mikrovállalkozás adja ki a teljes darabszám 95%-át, 3,51% a kisvállalkozások aránya, a közepeseké 0,37%, és a nagyvállalkozás 0,37% a városban. Ebből 2 db 500 fő fölötti foglalkoztatottal. A város részesedése a megyei értékből a nagyvállalkozások esetében a legnagyobb, 14,81%.

A város relatív helyzetét tükrözi mindezek mellett a működő vállalkozások ágazatok szerinti megosztása. Ezzel lehetővé válik a domináns ágazatok beazonosítása és összehasonlítása a megyei jellemzőkkel.

A gazdasági ágazatok szerinti megoszlás vizsgálata alapján elmondható, hogy Kisvárdai esetében a legtöbb vállalkozás a kereskedelem, gépjárműjavítás kategóriába tartozik – a vállalkozások több mint egynegyede, azaz 27%-a - ami hasonló a megyei adatokhoz. A megyében az oktatás és az építőipar jelentősebb helyen van, mint Kisvárdán, de ettől eltekintve nagyjából egyezik az iparágak súlyozottsága a megyei adatokkal.

3.4. Foglalkoztatottság, munkanélküliség

Kisvárdán 2011-ben az aktív korúak száma 11 031 fő volt, ennek 60,69 % a volt foglalkoztatott. A városban – önkormányzati adatgyűjtés alapján – 2013-ban az aktív korúak száma 12683 fő volt, ennek 60 %-a volt foglalkoztatott. Kisvárdai foglalkoztatási helyzetét nagyban befolyásolja Nyíregyháza foglalkoztatási helyzetének alakulása, továbbá a még mindig ipari beállítottságú, szomszédos Záhonyi kistérség munkaerőpiacának helyzete.

A 2011-es népszámlálási adatok alapján 2011-ben a helyben foglalkoztatottak aránya foglalkoztatottakon belül 71,8%, míg a településről ingázók aránya 26,9 % volt. A helyben foglalkoztatott helyi lakosok aránya 2001-ben 79,13% volt. A csökkenés többek között a népesség öregedésének köszönhető. Az ingázók aránya nőtt (2001-ben 20,8%).

A 23. táblázat mutatja a foglalkoztatottak létszámát, mely alapján szintén látható az értelmiségi és szellemi foglalkozásúak magasabb aránya a lakosság %-ában kifejezve a járás, a megye és a régió átlagához képest.

2014-ben az önkormányzat 199 fő közfoglalkoztatottnak adott munkát. A program elindulása óta a közfoglalkoztatottak száma a pályázati feltételeknek megfelelően alakult. A településen a közfoglalkoztatás kb. 145 családot érint. A közfoglalkoztatás szervezésében az önkormányzat vesz részt.

A foglalkoztatás 3 formában valósul meg: hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás, Országos közfoglalkoztatási program és Kistérségi startmunka mintaprogram. A kistérségi startmunka programban Kisvárdán az alábbi tevékenységeket végzik: mezőgazdaság, belvízelvezetés, mezőgazdasági földutak karbantartása, belterületi közutak karbantartása, illegális hulladéklerakók felszámolása és a téli és egyéb értékteremtő közfoglalkoztatás. A közfoglalkoztatottak az egyéb értékteremtő közmunkában betonelemeket (betonoszlop, virágláda és mederburkoló elem) valamint szemétyűjtő szelence gyártását végezték.

23. táblázat: A foglalkoztatottak száma és aránya 2011-ben

Megnevezés	Kisvárdá		Kisvárdai járás		Szabolcs-Szatmár-Bereg megye		Észak-alföldi régió	
	fő	a lakosság %-ában	fő	a lakosság %-ában	fő	a lakosság %-ában	fő	a lakosság %-ában
A vezető, értelmiségi foglalkozású foglalkoztatottak száma (fő)	1466	8,3	2714	4,6	30487	5,3	90763	5,9
Az egyéb szellemi foglalkozású foglalkoztatottak száma (fő)	1594	9,1	3594	6,1	38259	6,6	111853	7,3
A kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozású foglalkoztatottak száma (fő)	1283	7,3	3214	5,5	31170	5,4	85298	5,6
A mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozású foglalkoztatottak száma (fő)	103	0,6	670	1,1	7393	1,3	20646	1,4
Az ipari, építőipari foglalkozású foglalkoztatottak száma (fő)	1682	9,6	6037	10,2	53684	9,3	151569	9,9
Az egyéb foglalkozású foglalkoztatottak száma (fő)	567	3,2	2719	4,6	27634	4,8	68699	4,5

Forrás: KSH

A 24. táblázatban látható, hogy Kisvárdán a nyilvántartott álláskeresők száma 2008-ban nőtt, majd 2010-ben kissé csökkent, aztán újra emelkedett, majd 2013-ban egy nagyobb csökkenés tapasztalható. Ez a tendencia tapasztalható a járásban, a megyében és a régióban is, bár az 1000 főre vetített álláskeresők száma alacsonyabb a városban, mint a járásban, a megyében és a régióban. A városra jellemző munkanélküliségi mutatókat az egyébként egyre inkább szűkülő vállalati szféra létszámleépítésein túl a közszolgáltatói intézményekben (egészségügy, közoktatás) végrehajtott álláshely-csökkentés is befolyásolta.

24. táblázat: **Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió nyilvántartott álláskeresőinek száma 2004-től (fő)**

Év	Kisvárdai járás		Kisvárdai járás		Szabolcs-Szatmár-Bereg megye		Észak-alföldi régió	
	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő
2004	1065	58	4291	70	41214	70	92042	59
2005	1136	62	4675	77	43009	73	95390	61
2006	1191	65	4795	79	44495	75	96856	62
2007	1292	71	5390	89	52112	89	112129	72
2008	1439	80	6165	103	56289	96	118912	77
2009	1430	80	6241	105	61157	105	137111	89
2010	1381	78	6213	105	61480	106	138394	90
2011	1492	85	6634	113	57901	100	131989	86
2012	1542	88	6062	103	60212	104	136069	89
2013	1103	63	4613	78	45580	79	101304	67

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

2013-ban Kisvárdán a munkaképes korúak 10,1%-a nyilvántartott álláskereső. A 180 napon túli nyilvántartott álláskeresők számát a 25. táblázat mutatja. Az 1000 főre vetített értékek alapján látható, hogy a városban a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma alacsonyabb a járási és a megyei értékeknél.

25. táblázat: Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió 180 napon túli nyilvántartott álláskeresőinek száma 2004-től (fő)

Év	Kisvárdai járás		Kisvárdai járás		Szabolcs-Szatmár-Bereg megye		Észak-alföldi régió	
	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő	fő	fő/1000 fő
2004	570	31	2324	38	20462	35	44976	29
2005	604	33	2607	43	22641	38	48890	31
2006	721	40	2782	46	24716	42	51724	33
2007	799	44	3264	54	30887	53	64174	41
2008	873	49	3722	62	32988	56	66537	43
2009	831	47	3505	59	35929	62	77900	51
2010	774	44	3353	57	33964	59	76069	50
2011	792	45	3415	58	28325	49	65024	43
2012	961	55	3738	64	35765	62	78507	52
2013	645	37	2650	45	25052	43	53862	35

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

A nyilvántartott munkanélküliek száma és ezzel együtt a munkanélküliségi ráta folyamatosan növekedett a vizsgált időszakban. Az itt kimutatott magas munkanélküli tömeg magyarázatot ad az egyéni vállalkozások magas számára, még ily kedvezőtlen vállalkozási környezet esetében is, hiszen a munka nélkül maradt kisvárdai polgárok kényszervállalkozásokba menekülnek a kirívóan kedvezőtlen munkaerő piaci körülmények elől.

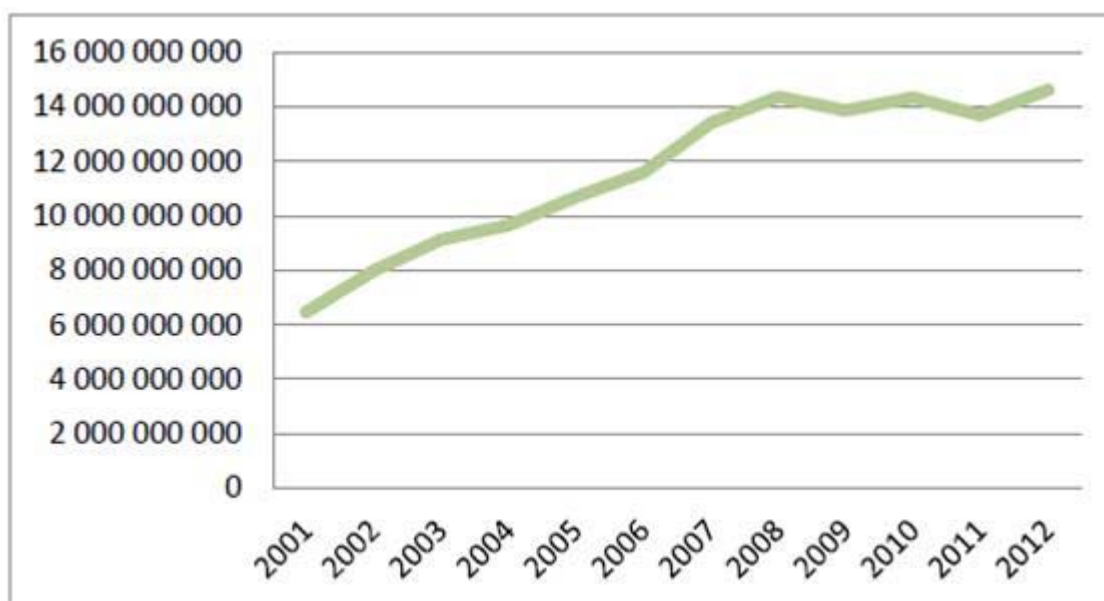
Összefoglalva Kisvárdai foglalkoztatási és munkanélküliségi helyzetét több tényező együttesen befolyásolja. A 2008-2009 között kibontakozó gazdasági válság hatására elbocsátások következtek be a vállalkozások életében, emelkedett a munkanélküliség aránya lakosságon

belül, azonban – a mutatók alapján is látható – mindez Kisvárdát kevésbé érintette, ami annak köszönhető, hogy nagyobb cégek is jelen vannak. A kis cégek azonban tőkehiányosak, a KKV-k éppen csak a megélhetéshez szükséges bevételeket tudják kitermelni. Kisvárdai munkaügyi piacára a szinten tartás jellemző, a helyzet jobb, mint a megyei átlag, azonban az elvándorlások száma magas, és több kiaknázatlan lehetőség is rejlik a térségben. Kisvárdai megközelíthetősége rendkívül jó, így egy ipari terület, vagy Ipari park kialakítása több munkahelyet teremtene. Az infrastrukturális jellemzők meghatározó tényezőt képeznek az ide települni vágyó cégek szempontjából.

3.5. Jövedelmi viszonyok

A városban élők jövedelmi viszonyait erősen befolyásolja az ipari termelés visszaesése az 1990-es évektől, valamint a növénytermesztés és állattenyésztés háttérbe szorulása. Jellemző, hogy az alkalmazásban állók nettó keresete és a nyugdíjak összege is alacsonyabb az országos átlagnál.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei jövedelmi viszonyok összességében a legkedvezőtlenebbek közé tartoznak. A megyei alacsonyabb jövedelmeket több tényező (alacsony foglalkoztatási arány, keresetszínvonal; mérsékelt ellátási összegben részesülő munkanélküliek, rokkantsági nyugdíjasok magas aránya; az alacsonyabb keresetekből adódó kisebb összegű nyugellátás; a segélyből élők magas aránya; az átlagosnál nagyobb fokú eltartási kötelezettség) együttesen magyarázza, bár hatásuk külön-külön sem elhanyagolható. Kisvárdán 2013-ban a 100 lakosra jutó adófizetők száma 46 fő volt, a járásban 42 fő. A jövedelem megoszlására elmondható, hogy az összes jövedelem 90% főállásból, 8% egyéni vállalkozásból, 2% társas vállalkozásból származik, amely ismételtén igazolja, hogy bár a vállalkozói sűrűség magas, jövedelemtermelő képességük alacsony. Kisvárdán 2013-ban az egy adófizetőre jutó összes belföldi jövedelem 1878 ezer Ft, míg a járásban ez az érték 1572 ezer Ft. Az adó alakulásában erőteljes növekedés figyelhető meg 2001-2008-ig, azonban az elmúlt időszakban, a jövedelmi viszonyok tekintetében stagnálás figyelhető meg (2. ábra). Ez a tendencia mutatható ki Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére vonatkoztatva is. Az egy adófizetőre jutó adó Kisvárdán 288 ezer Ft, a járásban 221 ezer Ft.

2. ábra: Az SZJA alapot képező jövedelem alakulása Kisvárdán

Forrás: KSH, Kisvárdai város integrált településfejlesztési stratégiájának megalapozó vizsgálata, 2015

3.6. Személygépkocsi, lakásállomány, műszaki infrastruktúra

A lakosság tulajdonában álló nagy értékű fogyasztási cikkek mennyisége, értéke képet nyújthat egy térség gazdasági helyzetéről, az életminőség anyagi feltételeit tükrözve. Ezek közül az egyik legjellemzőbb mutató a személygépkocsik számának változása. A 26. táblázatban látható, hogy 2008-ig nőtt a gépkocsik száma Kisvárdán, majd a válság következtében a szám ütemesen csökkenni kezdett. Az utóbbi időben újra növekedés figyelhető meg, ami előrevetítheti az életminőség javulását. Az 1000 főre vetített személygépkocsik száma mind a járási, a megyei és a régiós értékektől magasabb.

26. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió - személygépkocsik száma (db)**

Év	Kisvárdai járás	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
2004	4741	12691	135211	352393
2005	4824	13094	139533	364675
2006	4948	13428	142368	374997
2007	5021	13713	143392	381468
2008	5052	13927	144074	385370
2009	4965	13769	141711	380236
2010	4930	13694	140096	375969
2011	4861	13571	138390	371782
2012	4862	13614	139311	372377
2013	4962	14005	143086	380452
Ezer főre vetített személygépkocsik száma (db)				
2004	257	208	228	225
2005	263	215	236	233
2006	271	221	241	241
2007	278	228	244	246
2008	281	233	246	249
2009	279	231	243	247
2010	279	231	242	245
2011	276	230	240	244
2012	278	232	242	245
2013	284	238	248	250

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

A másik, életminőséget jellemző elem a lakásállomány, mely Kisvárdán csak kis mértékben nőtt (27. táblázat). Az 1000 lakosra jutó lakások száma a vizsgált években növekedett és magasabb, mint a járási és a megyei értékek, ám a régiós átlagot nem haladja meg. Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya sokkal kevesebb, mint a megyei átlag, és jelentősen csökkent ez a szám a vizsgált évek alatt.

Kisvárdán az elmúlt tíz évben saját használatra szánt családi házak épültek, melyek szinte kivétel nélkül teljesen közművesítettek. A település infrastrukturális ellátottságát is tükrözi, hogy az épített lakások gázvezetékekkel, közüzemi vízvezetékekkel és közcsatornára való rákötéssel rendelkeznek.

27. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió lakásállománya (db)**

Év	Kisvárdai járás	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
2004	6710	20770	212973	600378
2005	6729	20872	214891	604807
2006	6808	20993	216372	608180
2007	6863	21121	218010	611934
2008	6915	21221	219326	615717
2009	6937	21264	220230	618063
2010	6944	21268	220603	619098
2011	6833	20856	218128	620558
2012	6840	20870	218311	621400
2013	6852	20887	218524	621945
Ezer főre vetített lakásállomány (db)				
2004	364	341	360	383
2005	366	343	363	386
2006	373	346	367	390
2007	380	351	371	394
2008	384	355	375	398
2009	389	357	378	401
2010	393	359	381	404
2011	388	354	378	406
2012	392	356	379	408
2013	392	355	378	409

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

A műszaki infrastruktúra terén a közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya magasabb, mint a járási, a megyei és a régiós átlag, és minden évben 90% fölötti a bekötési arány (28. táblázat).

28. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakásainak száma (db)**

Év	Kisvárdai járás	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
2004	6435	19060	194905	560309
2005	6524	19280	198150	566807
2006	6614	19479	200862	571860
2007	6669	19673	204318	578534
2008	6721	19844	205102	582732
2009	6708	19840	206156	585693
2010	6695	19757	204661	585085
2011	6706	19667	205490	585999
2012	6730	19717	205304	586693
2013	6852	19362	203678	588506
Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)				
2004	96	92	92	93
2005	97	92	92	94
2006	97	93	93	94
2007	97	93	94	95
2008	97	94	94	95
2009	97	93	94	95
2010	96	93	93	95
2011	98	94	94	94
2012	98	94	94	94
2013	100	93	93	95

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

A közcatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma és aránya folyamatos növekvő tendenciát mutat a vizsgált években, és magasabb értékeket, mint a járási, megyei és a régiós átlagok (29. táblázat).

Kisvárdán a háztartási villamos energia fogyasztók száma 7571 volt, a háztartási gázfogyasztók száma 4966, a kiépítetlen önkormányzati utak és terek hossza közelíti a 33 km-t.

Össességében Kisvárdai járás a megye városhálózatának egyik gazdasági és turisztikai szempontból is fontos eleme.

29. táblázat: **Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakásainak száma (db)**

Év	Kisvárdai járás	Kisvárdai járás	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Észak-alföldi régió
2004	3771	6400	93703	268929
2005	4044	6812	102159	294591
2006	4195	7113	109763	318019
2007	4412	8486	111509	349813
2008	4486	8943	115233	366098
2009	4544	9070	118853	374169
2010	4572	9165	120844	379231
2011	4953	9582	125060	389449
2012	5753	10649	130941	405539
2013	6380	11345	130662	412306
Közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)				
2004	56	31	44	45
2005	60	33	48	49
2006	62	34	51	52
2007	64	40	51	57
2008	65	42	53	59
2009	66	43	54	61
2010	66	43	55	61
2011	72	46	57	63
2012	84	51	60	65
2013	93	54	60	66

Forrás: saját szerkesztés és számítás KSH adatok alapján

3.7. A gazdasági szervezetek jellemzői, beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések

A városban a KKV szektor jelenléte a jelentősebb. Az ezer lakosra jutó vállalkozások számában a városokat tekintve a negyedik helyen áll. A város nem rendelkezik Ipari Parkkal, hiányoznak olyan alapvető infrastrukturális eszközök, amely hatékonyan hozzájárulnak a vállalkozások versenyképességének és piacra jutásának javulásához.

A térség többi településével ellentétben a GE Hungary-nak köszönhetően a válság az iparüzési adóbevételt nem, vagy kevéssé érintette.

A legtöbb iparüzési adót fizető vállalkozások a következők: GE Hungary Zrt, Master-Good Kft., Caroflex Kft., Várda Vulkán Kft., Nyírzem-COOP Kft., Várda Drink Zrt., Kisvárdai Kenyérgyár Kft.

A legnagyobb foglalkoztató a GE Hungary Zrt., 1000 alkalmazottjával.

A település jövője szempontjából a gazdaságfejlesztés, turizmusfejlesztés és az ingatlangazdálkodás témakörében az alábbi elképzelések fogalmazódtak meg:

- A helyi ipar számára a településen ki kell jelölni egy külön területet, valamint javítani az ipar adottságait többek között a megközelítés javításával, a parkolási lehetőségek és zöldövezeti területek kialakításával. Népszerűsíteni kell a helyi ipari területeket.
- Az Önkormányzati Ingatlan gazdálkodásra kiemelt figyelmet kell fordítani. A szabad ingatlanoknak meg kell találni a megfelelő funkciót, az épületek értékesítését mindenképpen el kell kerülni (kollégium, leveles iskola, volt 1. iskola tornaterme).

Idegenforgalom, turizmusfejlesztés:

- A vár Délnyugati tornyának és a palotának a helyreállítása meg kell, hogy történjen. A Határon Túli Magyar Színházak fesztiválját még vonzóbbá és színvonalasabbá kell tenni, a lebonyolításához folyamatosan forráskeresés.
- A Várfürdőt egészségügyi centrummá kell fejleszteni, akár külső forrás bevonásával is.
- Befektetés ösztönzés, vállalkozások toborzása a városba: a térségben jelentős a megváltozott munkaképességűek száma (mozgáskorlátozottak), ezeknek az embereknek a részmunkaidős foglalkoztatása is olyan elképzelés, melyre keresik a fejlesztési lehetőségeket. A munkanélküliség kezelésében a segélyezési típusú ellátás helyett a munkanélküliekkel való együttműködésre, közmunkaprogramok megvalósítására törekszenek. Az önkormányzatnak ösztönöznie kell továbbá családi gazdaságok létrehozását is, hiszen az ilyen gazdaságok is a vidéki népesség helyben maradását garantálhatják.
- A vállalkozások nem folytatnak K+F tevékenységet a városban. A foglalkoztatók nagy része alacsony képzettségű munkavállalókat foglalkoztat.
- A településen TDM szervezet nem működik, azonban „KAPU – KultHáz és egyéb KözHelyek – funkcióbővítő városfejlesztés Kisvárdán” című projekt keretein belül a Szent László u. 18 sz. alatti, sétáló utcában található épületben egy integrált multifunkciós teret terveznek kialakítani egy olyan irodával, melynek munkatársai mind a városmarketing, mind a turisztikai desztináció szervezési és menedzsment feladatait látják majd el.
- A Kisvárdai és Térsége Gazdakör működik Kisvárdán, amelynek feladatai a tagok érdekeinek képviselése, az önálló gazdálkodáshoz szükséges szakmai ismeretek fejlesztése, a gép és eszközellátás valamint a közös géphasználat előmozdítása, a föld termelőerejének fokozása és a természetes környezet megóvása.

Összefoglalásként kijelenthető, hogy Kisvárdai versenyképességét elsősorban a következő tényezők befolyásolják: a határ menti fekvés és a kedvező közlekedési adottságok, a megfelelő, de fejlesztésre váró ipari-gazdasági fejlesztési területek jelenléte, a potenciális munkaerő egyre javuló képzettségi szintje és a turizmus felfelé ívelő tendenciája.

3.8. Az önkormányzat gazdaságfejlesztési tevékenysége

Az elmúlt években az önkormányzat néhány gazdaságfejlesztést célzó tevékenységeket hajtott végre. Ezek nem Európai Uniói forrásból megvalósuló fejlesztések, hanem saját forrásból finanszírozott fejlesztések.

A közvetlen gazdaságfejlesztő hatással bíró eszközök között szerepelnek a következők:

- Infrastrukturális feltételek javítása: a vállalkozások betelepülésére alkalmas gazdasági övezetek kialakítása. A gazdaságfejlesztési tevékenységet, befektetők ösztönzését az önkormányzat végzi. Külön gazdaságfejlesztéssel foglalkozó szervezet nincs. Fontos a helyi ipar segítése, kedvező feltételek kialakítása, közszolgáltatások megtartása. Folyamatos feladat a helyi iparterület adottságainak javítása.
- Idegenforgalom és turizmusfejlesztés: fejleszteni kell a település turisztikai arculatát és egyéb idegenforgalommal kapcsolatos fejlesztési elképzelések (rendezvények, marketing stb.). A megfelelő elérhetőség biztosítása. Ehhez megvalósult az ipari út felújítása 2005-ben.
- Szabályozási környezet: Kisvárdai területe hozzátartozik a szabad vállalkozási zónák övezetéhez, amely különféle kedvezményekkel ösztönzi a vállalkozások betelepülését. Emellett az Önkormányzat Szabályozási terve az építési szabályokat és a területfelhasználás módját – a lehetőségeihez mérten - rugalmasan kezeli, ha megfelelő befektetői igény jelentkezik.
- Információáramlás biztosítása: pályázati lehetőségek, vállalkozásfejlesztéshez kapcsolódóan

Az önkormányzat közvetett eszközei a gazdaságfejlesztéshez:

- A városi környezet gazdaságélénkítést célzó fejlesztése: Kisvárdán több projekt megvalósult rehabilitáció és közterület fejlesztés témakörében.
- Városi imázs, arculat kialakítása: a vállalkozások betelepülése esetében a döntési tényezők között szerepel a cégvezetők szubjektív, érzelmi döntése a várossal. Ezért fontos, hogy tudatos város imázs alakuljon ki. Emellett a meglévő vállalkozások számára is pozitív megerősítést jelenthet a leendő partnereik körében.
- Partnerség: az önkormányzat a hatékony együttműködés érdekében rendszeresen egyeztet a meghatározó gazdasági szereplőkkel, elvárásaikat és érdekeiket igyekszik minél nagyobb mértékben figyelembe venni a településfejlesztési tevékenységek során. Itt kiemelt szempontként jelenik meg a Munkaügyi Központtal való szoros együttműködés.
- Egyéb önkormányzati feladatok: a közigazgatás megfelelő színvonalának biztosítása, önkormányzat integrál szerepének erősítése, közmunkaprogramok szervezése, együttműködés a civil, egyházi és vállalkozói szférával, a lakosokkal.
- Gazdasági Program: az Önkormányzat négyévente programjában leírja a rövid-, közép-, hosszú távú célokat és fejlesztési elképzeléseket. Ezzel irányvonalat mutatva, hogy a város hogyan képzei el jövőbeli pozícióját, szerepét a térségben. A település számára a következő kitörési pontokat fekteti le a program: munkahelyteremtés; városi arculat; környezet- és természetvédelem; idegenforgalom és turizmus; egészségügy, közművelődés; szociális ellátás; oktatás; ifjúsági- és sport feladatok.

Fontos a városban a pénzügyi széleskörű szolgáltatók jelenléte. Hozzájárulnak a vállalkozások pénzügyeinek megfelelő kezeléséhez, lehetőségeket biztosítanak a fejlesztések pénzügyi hátterének biztosításához.

A város gazdaságfejlesztését szolgáló intézmények közül a pénzügyi szolgáltatók (5 db), a piacok (2 db) és az ipari területek (1 db) emelhető ki.

A vállalkozói környezet fejlesztésre szorul, hiányoznak olyan alapvető infrastrukturális eszközök, amely hatékonyan hozzájárulnak a vállalkozások versenyképességének és piacra jutásának javulásához. A beszállító rendszer kialakítása és működtetése érdekében jelentős fejlesztések szükségesek, elsősorban a logisztikai és kereskedelmi ágazatokban.

3.9. Kisvárdai városfejlesztési politikája

Kisvárdai Város Önkormányzatának városfejlesztési politikájának elsődleges célja a város infrastrukturális, turisztikai, idegenforgalmi adottságainak erősítése, a város vonzerejének növelése az idelátogatók számára, ennek következtében kiemelt beavatkozási területek jelenleg és a jövőben is az alábbiak:

A várkert és a vár egységes arculatának kialakítását 2015. szeptember végén kezdték meg, a „*Kisvárdai várkert rekonstrukciója*” című pályázat keretében. A helyreállítás tartalmazza a terület természeti védettségét maximálisan figyelembe vevő, a biodiverzitás megőrzését/növelését elősegítő fejlesztés megvalósítását madár- és denevérodúk, költőládák és kisemlős odúk telepítésével 50 ponton, - az egykori kertkialakítás rekonstrukciója a jelenlegi növényzet alakításával. A kivitelezés megvalósításával a várkert ideális helyszínné válik mindenki számára, aki kikapcsolódásra és pihenésre vágyik. Várfürdő fejlesztés 2,5 milliárd

A Kormány 1565/2014 (X.2.) határozatában rendelkezik a Nemzeti Stadionfejlesztési Program keretében megvalósuló *kisvárdai labdarúgó-sportlétesítmény* fejlesztésének támogatásáról, így

egy 2500 férőhelyes, UEFA III. – as kategóriájú stadion valósulhat meg, területileg a Várkerti Sportpálya részét képezi majd.

A tervezett *Sportszálló* területe Kisvárdra északi részén a Várfürdő és a Kisvárdai Vár között helyezkedik el, a régi táborhely területén. 52 szobás és 8 szobás apartmanház kerül kialakításra. A *Várfürdő komplex fejlesztése* magában foglalja a hullámmedence fejlesztését, nagy befogadó csúszdák létesítését, a gyermek medence interaktív játékelemekkel való feltöltését, termál medence fejlesztését, az élménymedence eddiginél színesebb műszaki elemekkel való fejlesztését valamint különböző turisztikai attrakciókkal színesíteni a kínálatot.

Kerékpárutak tekintetében már rendelkezik a város egy szakasszal Kisvárdra és Ajak település között, amely 4000 méter hosszú, valamint jelenleg megvalósítás alatt van két további szakasz az Árpád utcán és a Mátyás király úton, a két szakasz összesen 2500 m hosszú lesz a kivitelezés befejezése után.

4. Kisvárdra mint funkcionális vonzáskörzet

Kisvárdra jelentős vonzáskörzettel rendelkezik és rendelkezett a múltban is. A város képességeire döntő hatást az ipari betelepülések idején párhuzamosan fejlesztett szociális és városi infrastruktúra fejtett ki és eredményezte a korábbinál nagyobb térszervező erő kialakulását. Kiemelendő az a tény, hogy Kisvárdra a hasonló nevű járás központja, ami történelmi és gazdasági okokra vezethető vissza.

A város térszervező erejét a kínált szolgáltatások tradicionális sokszínűsége adja, mely jelen van mind az egészségügy, mind az oktatás, mind a gazdasági, közigazgatási tevékenységet segítő szolgáltatások körében.

Kisvárdra rendelkezik számos olyan valódi városi funkcióval, amelyek meghatározó jelentőségűvé teszik a térségben, amellyel a térség szolgáltató centrumává válik. Kisvárdra városi funkciói az egészségügy, a szociális szektor, a közoktatás, a közművelődés, a közszféra és gazdasági szféra szintjein is kitapintható, vagyis a város térszervező erejét meghatározó tényezők rendkívül széleskörűek.

A foglalkoztatásban a következő ágazatok dominálnak: villamosság, élelmiszeripar, gépjármű alkatrész, kereskedelem. Kisvárdán a helyben foglalkoztatottak száma 8 734 fő, ennek az 55,07%-a (4 810 fő) helyi lakos. A helyiek közül 1 807 fő jár el más településre dolgozni, ezzel ellentétben napi bejáró 3 924 fő.

Kisvárdra feladatai a vonzáskörzete tekintetében magában foglalja a gazdaság és a társadalom szinte minden területét (munkahelyteremtés, oktatás, kereskedelmi ellátás, egészségügy – szociális ellátás, közlekedés, közigazgatási feladatok, kommunális szolgáltatás, szabadidős tevékenység stb.), a felmerült szükségleteknek a város valódi centrumtelepülésként képes megfelelni, és a feladatokat magas színvonalon ellátni (30. táblázat). Azonban az egy fontos kérdés, hogy a város milyen mértékben bír gazdasági és társadalmi fejlődést generálni a környező – nemcsak a járásba tartozó – településeken. Egyértelműen leszögezhető, hogy a városnak nem érdeke a pontszerű, elszigetelt fejlődés, hiszen ha nagy a fejlettségbeli kontraszt a központ és környéke között, az negatívan befolyásolhatja a város egészének gazdasági-társadalmi fejlődését.

30. táblázat: **Funkciómegosztás Kisvárdára és a vonzáskörzetébe tartozó települések között**

Kisvárdára, mint járási központ által nyújtott tényleges és lehetséges szolgáltatások	A környező települések által nyújtott tényleges és lehetséges szolgáltatások
Munkahely Közigazgatás Egészségügyi alap- és szakellátás Alap- és középfokú oktatás Kiskereskedelmi szolgáltatások Üzleti és pénzügyi szolgáltatások Kommunális szolgáltatások Strand és gyógykezelések Kulturális lehetőségek	Munkaerő Rekreációs tevékenység Lakóterület Mezőgazdasági termékek Alternatív ipari területek

Forrás: Kisvárdára város integrált településfejlesztési stratégiájának megalapozó vizsgálata, 2015

A gazdasági és társadalmi folyamatok térbeli szerveződését nagymértékben befolyásolják a funkcionális alapon formálódó központ–vonzáskörzet kapcsolatok. A vonzáskörzet azon településeket foglalja magában, amelyek lakosságára, valamint gazdasági és civil szereplőinek tevékenységére a központi szerepkörű város jelentős és közvetlen hatást fejt ki.

Azt, hogy egy város szolgáltatásait – beleértve a munkahelyek kínálatát is – más település lakosai, vállalkozásai milyen gyakran veszik igénybe, alapvetően befolyásolják a közösségi közlekedés feltételei. A Szabolcs Volán Zrt. Hivatalos Volán Autóbusz Menetrendje alapján kiszámolt járatsűrűség segítségével vizsgálható Kisvárdára elérhetősége az egyes településekről – az iskolai előadási és munkanapokon közlekedő járatokat figyelembe véve, és ez alapján vizsgálható a *közlekedési vonzáskörzete*.

Kizárólag a járatsűrűsége alapján Ajak, Anarcs, Kékse, Tornyospálca, Pap és Jéke településekről lehet a legkönnyebben eljutni Kisvárdára, de a járatszám mellett a távolság és a menetidő is befolyásoló tényező. Ez alapján például Dombrád, Döge, Mezőladány is a könnyen megközelíthető települések közé sorolható.

A fenti képet csak kismértékben befolyásolja a vasút jelenléte: jóllehet Kisvárdára fontos vasútvonalon helyezkedik el, a vonattal való utazás csak néhány település esetében jelent gyors és kényelmes összeköttetést. Mindösszesen 5 település áll vasúti összeköttetésben Kisvárdával ebből három esetben (Ajak, Fényeslitke, Pátroha) jelent valós alternatívát. Tornyospálca és Újkenéz esetében van összeköttetés, de busszal könnyebben, gyorsabban megközelíthetőek.

Az *oktatási vonzáskörzete* a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Kisvárdára Tankerülete által megadott adatok alapján rekonstruálható. A 2013-as adatok figyelembevételével a Kisvárdán tanuló általános iskolai diákok (1 739 fő) közül 25,4% nem helyi lakos, míg a 2 555 középiskolai diák 11,62 %-a kollégista, 63,4 %-a pedig bejáró.

A 2011. évi népszámlálási adatok alapján a bölcsődébe, óvodába és iskolába naponta Kisvárdára járók száma 3601 fő. 26 településről legalább 50 fő ingázik kisvárdai nevelési és oktatási intézményekbe, további 8 település esetében az érintett gyermekek száma 30–49 fő.

Ezzel szemben mindössze 489 kisvárdai gyermek látogatja más település intézményét napi szinten, jelentős részük középiskolás vagy eljáró szülők gyermeke. A fő céltelepülések: Nyíregyháza (33,7%), Debrecen (27,8%), illetve Záhony (2,7%) és Miskolc (2,4%); a többi település esetében 10 fő alatt van az eljárók száma.

Kisvárdára már évek óta egy oktatásközpontú iskolaváros, ahol a jelenlegi két egyházi és két állami középiskola; a három egyházi és a három állami általános iskola, valamint több alapítványi iskola által, több mint négyezer diák folytatja tanulmányait. Az iskolaváros pedig most tovább bővíti kapacitásait a felsőoktatási képzések beindítása által.

A „Fokozatváltás a felsőoktatásban” című felsőoktatási stratégia egyik kitűzött célja, hogy azoknak az állampolgároknak is lehetőséget biztosítson a felsőoktatásban való részvételre, akik az ország hátrányos helyzetű régióiban élnek, és településük közelében nem található felsőoktatási intézmény. Ennek keretében a kisvárdai képzőközpontban 2016. szeptemberében, az élelmiszertudomány és gyógyturizmus határterületét érintő dietetikus mesterképzést indít majd el a Debreceni Egyetem. Az évi 25-30 hallgató a Debreceni Egyetemre jelentkezik, de Kisvárdán tanul, ott szerez gyakorlatot, végzés után pedig az egyetem diplomáját kapják kézhez a városban.

A főiskolai képzésnek a Konferencia Központ, a jelenleg is felújítás alatt lévő, belvárosi, önkormányzati épületek, illetve a jövő szeptemberre már felújított Művészetek Háza adnak majd helyet. Az elméleti képzést a Debreceni Egyetem, a gyakorlatit helyi vállalatok fogják tartani. Így nagy esély van arra, hogy a diploma átvétele után a hallgatóknak megérje Kisvárdán maradni, ott vállalni munkát és családot alapítani.

Munkaerőpiaci vonzaskörzet vonatkozásában a 2011. évi népszámlálási adatok alapján a Kisvárdára munkavállalási céllal ingázók száma 3 924 fő, ami a helyben foglalkoztatottak (8 734 fő) 44,9 %-a. A KSH 67 olyan települést azonosított, amelynek legalább egy lakosa Kisvárdán dolgozik, ezek közül 14 településről minimum 100 fő érkezik, 8 településről 50-99 fő és további 8 településről pedig 30-49 fő jár dolgozni Kisvárdára. Míg az oktatási intézményekbe elsősorban a közeli településekről érkeznek, addig munkavállalás céljából nagyobb távolságot is hajlandóak rendszeresen megtenni az érintettek (a listán olyan távolabbi városok is szerepelnek, mint Cigánd, Nyíregyháza, Vásárosnamény, Záhony, Baktalórántháza). A város munkaerő-piaci kapacitását mutatja, hogy a 3742 bejáróval szemben mindössze 1605 kisvárdai lakos jár más településre, elsősorban Záhonyba (19,8%), Nyíregyházára (15,2%), illetve Fényeslitkére (6,5%) és Tuzsérre (5,9%). A helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak száma 2011-ben 4810 fő volt.

Összességében a Kisvárdai vonzaskörzete társadalmi és gazdasági aspektusból számos pozitív vonással rendelkezik, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egyik dinamizálható térsége. A többi járáshoz viszonyított kiugróan magas foglalkoztatottak létszáma, továbbá a mezőgazdasági szektorban dolgozók legalacsonyabb, a szolgáltatásokban dolgozók legmagasabb megyei aránya jellemzi a térséget - amely egy kedvező diverzifikált gazdasági szerkezet.

A térségnek kitörési pontot az elkövetkező években, a logisztikai iparág mellett az oktatás jelenthet.

5. A társadalmi-gazdasági folyamatok értékelése

Kisvárdai esetében is jellemző a vidéki kisvárosokat sújtó elvándorlás, mely elsősorban a magasan képzett munkaerőt és a fiatalokat érinti. A település öregedik, s a vándorlási egyenlege negatív. Ennek következtében kettősség áll fenn a képzettségben, mert magas a legfeljebb általános iskolai végzettségűek aránya és ezzel együtt – arányaiban – magas a felsőfokú végzettségűek aránya is. Ez annak is köszönhető, hogy a városban magas a vállalkozások száma, több olyan munkahely van, ahol a magasabb végzettségűeket tudják alkalmazni. Az elvándorlás oka többek között a Nyíregyházától való viszonylag kis távolság, ami vonzó munkavállalói szempontból is. A városban az ipar foglalkoztatási ágban nagy foglalkoztató cégek is jelen vannak, ezzel is hozzájárulva a város stabil gazdasági fejlődéséhez. A statisztikai adatokból is jól látszik ez a stabilitás, hiszen a 2008-ig a jövedelmek csökkentek, s a válság után nem fokozatos csökkenés történt, hanem a jövedelem szintek egy szinten stagnálnak. A városban jelenleg működő vállalkozások sem a magas hozzáadott értéket termelő cégek közé tartoznak. A K+F tevékenység aránya elenyésző. Jövőbeli cél, hogy a településen már működő, valamint betelepülő vállalkozások folytassanak K+F tevékenységet és minél nagyobb bruttó hozzáadott értéket termeljenek. Az is kiemelő, hogy a magasabb végzettséggel rendelkező

lakosok nem vándorolnak el mind, számukra kedvezőbb feltételek kell biztosítani, s megfelelő munkahelyeket teremteni, hogy minél többen itt maradjanak Kisvárdán.

A térségben a magasan képzettek aránya koncentrált, ami azt mutatja, hogy nem minden magasan képzett hagyja el a várost. Azonban Nyíregyháza közelségének köszönhetően magas a szelektív elvándorlás, mivel kevesebb lehetőség van karrierépítésre.

A település lakosságának iskolázottsági szintje nagymértékben befolyásolja a város fejlődési lehetőségeit, esélyeit, elmaradottsága az előrehaladást hosszú távon konzerválhatja, ebből kifolyólag az iskolázottsági szint növelése – különös tekintettel a turizmus, vendéglátás képzettségre – a település hosszú távú fejlesztésének kiemelt prioritását kell, hogy képezze. Ezt segíti az a tény is, hogy Kisvárdá városfejlesztési politikájának elsődleges célja a város turisztikai, idegenforgalmi adottságainak erősítése, a város vonzerejének növelése az idelátogatók számára. Ennek megvalósítására megfelelő képzettségű szakembergárdára van szükség, akik az oktatás során megszerzett elméleti és gyakorlati tudásukat helyben tudják majd kamatoztatni, és elősegíteni Kisvárdá és térsége gazdasági, társadalmi fejlődését.

A felsőfokú képzésre kiválóan alkalmasak a térségben rendelkezésre álló erőforrások. Ezekre alapozva egyedi képzés indítására van lehetőség, amelyek kiszolgálhatják a helyi vállalkozások igényeit.

A képzett munkaerő helyben tartásához az alábbi feltételek adottak: a város kedvező fekvése, alapszolgáltatásokkal való kitűnő ellátottság, az oktatási rendszer infrastruktúrája megfelelő és képzés palettája széles; a szabadidő eltöltéséhez megfelelő adottságok és programok kínálóznak és az önkormányzat is kedvezményeket nyújt (pl. első lakás megszerzése). Ami hiányosság: az elegendő számú magasabb végzettséget igénylő munkahely. A városvezetés egy olyan Európai várost szeretne Kisvárdából, ahol van elegendő munkahely, a városkép folyamatosan fejlődik, s az itt élő lakosság igényei teljes mértékben kielégíti.

A további vállalkozások bevonásához tervben van újabb iparterület kijelölése, a Záhonyi Gazdasági Övezetben és a szabad vállalkozási zónában rejlő lehetőségek kiaknázása. A város közel fekszik a határhoz, ebből a határ mentiségből többen lehetne kamatoztatni, kapcsolatépítéssel mindhárom szférában és a gazdaságban import tevékenység fokozásával.

Az elképzelésekben a több lábbon állás jelenik meg; az ipar mellett nagyon hangsúlyos szerepet az idegenforgalom, turizmus is. Ennek van realitása is, hiszen a település és környezete sok látványosságot nyújt. Ehhez szervesen kapcsolhatók a kiegészítő szolgáltatások (szállás, vendéglátás) is. Kiemelt turisztikai cél a Vár és környezetének komplex fejlesztése – a Vár, mint látványosság és a Várfürdő, mint Egészségügyi centrum - komplex turisztikai és egészségügyi hasznosítása. Igény mutatkozik a turizmus térségi szintű összefogására, hiszen a vendégéjszakák és a tartózkodási idő növeléséhez rendszerben kell gondolkodni. Nincsenek élménycsomagok, amelyek felfűzik a látnivalókat, programokat és szolgáltatókat s komplex termékként kínálják „Kisvárdát”. Ki kell domborítani a város előnyeit, s ezt tudatosan kommunikálni a lakosság és a turisták felé is. Ehhez szorosan kapcsolódik a város imázs is; a tudatos városi arculat kiépítése (itt az épített környezet és a zöldfelületek rendszerben való kezelése is meg kell, hogy jelenjen továbbra is).

A Kisvárdá környéki településeken az adottságok megfelelnek a mezőgazdasági termelésnek. ehhez kapcsolódóan a településen további igény lenne feldolgozóüzemek telepítésére, ami a helyben termelt terméket feldolgozását helyi munkaerővel meg tudná oldani.

A terciér szektorban van a vállalkozások több mint 80%-a és a foglalkoztatottak 20%-át alkalmazza. Ez igen jelentős területe a város gazdaságának. Ezen vállalkozások nagy része KKV, de az ő aktív gazdasági részvételükkel a város kereskedelmi központként is funkcionál a helyi és térségi lakosok számára is.

A vállalkozói környezet fejlesztésre szorul, ugyanis hiányoznak a településről az olyan alapvető infrastrukturális eszközök, melyek hatékonyan hozzájárulnának a vállalkozások versenyképességének és termékeik piacra jutásának javításához. A kis- és középvállalkozások

fejlődésének további gátja, hogy tőkeszegények, illetve beruházásaikhoz, fejlesztéseikhez nem kapnak kedvezményes kamatozású hiteleket, mivel nem tudnak garanciát biztosítani a hitelintézet felé.

Önkormányzati gazdálkodás szempontjából elmondható, hogy a vállalkozások által befizetett iparűzési adó évről-évre emelkedik. Ennek hatása van az önkormányzat gazdálkodására is. A feladatfinanszírozásnak köszönhetően a feladatok elvégzésére kap támogatást, viszont a felújítási fejlesztési feladatok elvégzésére saját forrásra van szüksége. Ez a forrás állhat saját bevételből – amit nagyrészt az adók adnak – és állhat pénzügyi közvetítő által biztosított forrásból. Egy ekkora város esetében folyamatosan fejlesztésekre, rekonstrukciókra, javításokra van szükség ahhoz, hogy a város egésze fejlődni tudjon. Ehhez pedig minél több saját bevételre van szükség, hogy ezeket a fejlesztéseket és beruházásokat finanszírozni tudja. Ami pedig azt jelenti, hogy minél több iparűzési adó bevételre van szükség. Azt ehhez hozzá kell tennünk, hogy az önkormányzat minden lehetőséget megragad, hogy vállalkozásokat vonzzon be: vannak szabad gazdasági területei, a szabályozási környezetet is – a lehetőségeihez mérten - próbálja a vállalkozások betelepüléséhez kedvezően alakítani, valamint a területhasználat esetében is rugalmasan kezeli a módosítási igényeket.

Összefoglalva jól látható, hogy az alap probléma a munkahelyek hiánya és azon belül a kvalifikált munkaerőt foglalkoztató vállalkozások hiánya. Ha elegendő munkahely lesz a településen, az már tovább generálja a folyamatot, lesz több bevétele az önkormányzatnak s tud több beruházás fejlesztést megvalósítani; másrészt az embereknek is több jövedelmük lesz, így több szolgáltatást tudnak igénybe venni, s így a szolgáltató szektor és a humán infrastruktúra is folyamatosan fejlődik.

Kisvárdai és térsége fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelését – SWOT elemzését – a 31. táblázat mutatja.

31. táblázat: **Kisvárdai és térsége fejlesztésére vonatkozó SWOT elemzés**

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Elhelyezkedés, megközelíthetőség	
<p>Kedvező közlekedés földrajzi helyzet A város járásközpont, jó térségi kapcsolatokkal, térszervező erővel Határ menti fekvés</p>	<p>A város az ország keleti, viszonylag periférikus, részén fekszik Határ menti együttműködések alacsony intenzitása</p>
Társadalom	
<p>A foglalkoztatottak száma nő A város kiemelkedő ingázási célpont Oktatási kapacitás kihasználtsága továbbra is megfelelő, a bejáró diákok miatt Az eltartott népesség aránya csökkent A városi népesség iskolázottsági szintje emelkedik Kiemelkedő térségi szerepkör és térszervező erő Aktív közösségi és kulturális élet, hagyományok, kulturális potenciál Intenzív az együttműködés a civil és az önkormányzati szféra között Szellemi örökség Térségi jelentőségű Művészetek Házával rendelkezik Alap- és középfokú intézmények ellátottsága megfelelő Alap- és szakorvosi ellátás is jó színvonalú A szolgáltatások egyenlő elérhetősége biztosított a város, ill. egyes esetekben a térség lakosai számára is</p>	<p>Folyamatos népességfogyás, vándorlási egyenleg negatív Halálozások száma emelkedik A képzett fiatalok elvándorlása Folyamatos a társadalom elöregedése, a fiatalok aránya csökken, az időskorúaké folyamatosan nő Fiatalok szabadidős tevékenységét szolgáló infrastruktúra nem teljes körű Egyes közintézmények infrastrukturális állapota nem megfelelő</p>

Gazdaság	
<p>SZJA alapot képező jövedelem folyamatosan növekszik Fokozatosan csökkenő munkanélküliség A vállalkozók széleskörű tevékenységet folytatnak A vállalkozások száma magas Ipari terület megfelelő infrastruktúrával rendelkezik Folyamatosan bővül az üzleti szolgáltatások kínálata Tercier szektorban működő vállalkozások száma emelkedik, foglalkoztatási aránya kiemelkedő Jelentős szabad munkaerő rendelkezésre áll Javul a helyi vállalkozások gazdasági potenciálja Hagyományokkal rendelkező nagyvállalatok KKV szektor magas aránya A vonzáskörzet munkaerőpiacon betöltött kiemelkedő szerepe Multinacionális vállalatok jelenléte Teljes körűen kiépített műszaki infrastruktúra</p>	<p>Tőkeerő hiánya Mikro- és kisvállalkozások dominanciája a jellemző, nagyvállalkozás egyáltalán nincs a településen A vállalkozások túlnyomó többsége tőkeszegény Alacsony jövedelemszint jellemző a városban Helyi és térségi vásárlóerő és kereslet gyenge Hiányzó turisztikai attrakciók és szolgáltatások, nincs együttműködés a turizmus ágazatban K+F tevékenységet végző szervezet nincs a városban Kevés a nagy foglalkoztató vállalkozás Turisztikai attrakciók nem megfelelő állapota, a turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások minősége A szennyvízhálózatra való rákötés hiányos</p>
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Elhelyezkedés, megközelíthetőség	
<p>M3-as autópálya befejezése és az M49-es autópálya megépítése a román határig – ezzel az elérhetőség javul, könnyebb a megközelíthetőség Ipari területek elérhetőségét javító elkerülő út megépítése Várost elkerülő út megépítése</p>	<p>Forgalomnövekedés, fokozott balesetveszély M3-as autópálya építésének akadozása A további közlekedési fejlesztése elhúzódása miatt a város elérési mutatói nem javulnak</p>
Társadalom	
<p>Célzott fejlesztések az idős korosztálynak az életszínvonal növeléséhez Helyben tanuló fiatalok városban tartása, mellyel a munkaerő megtartó képesség javul Munkahelyteremtés a képzett és fiatal munkaerő városba vonzásához A kvalifikáltabb népesség helyben tartása településfejlesztési húzóerő lehet Foglalkoztatás növelése a logisztikai, ipari, szolgáltató és turisztikai ágazatokra támaszkodva A betelepülő fiatal családok érdeklődése nő a város iránt A civil szervezetek tovább erősödnek és a város fejlődésének aktív részeseivé válnak</p>	<p>Születésszám tovább csökken Nem javul a térségi együttműködés Civil szervezetek működése forráshiány miatt veszélybe kerül Közintézmények épületének állagromlása Diákok elvándorlása Középfokú oktatás képzési szintjének romlása Kórház központi szerepének elvesztése Egészségügyi személyzet utánpótlásának hiánya A város nem tudja teljes mértékben kiaknázni a járási központi szerepköréből adódó lehetőségeket</p>

<p>Létrejön a térségi szemlélet és tovább javul a települési együttműködés Piacképes szakmák oktatása, idegen nyelvi képzés bővítése</p>	
Gazdaság	
<p>Gazdasági nyitása az EU felé, intenzívebb határon átnyúló kapcsolatrendszer, nemzeti szerepkör bővítése Befektetők helyzetbe hozása, újabb befektetők megjelenése a városban Nonprofit szektor térségfejlesztésbe való bevonása Turizmus élénkítése: tranzit, vásárló, üdülés, kulturális Elterjednek az alternatív mezőgazdasági tevékenységek Előtérbe kerül az örökség- és szabadidő turizmus Csökken az idegenforgalom szezonaritása A város vonzerő- és szálláshely kínálata nő az intenzív befektetői érdeklődés miatt A meglévő vízellátó hálózat felülvizsgálata A szennyvíztisztító telep kapacitásának bővítése</p>	<p>Munkanélküliség növekedése Kiskereskedelmi tevékenység kedvezőtlen helyzetbe kerülhet a multinacionális kereskedelmi láncok és a jogszabályi változások miatt Helyi vállalkozások nem tudnak megerősödni Erősödnek a város gazdasági szereplőinek hazai és nemzetközi versenytársai A vállalkozási feltételek kedvezőtlenebbé válnak Tovább nő a különbség a járásközpont és a többi település között Az országos/megyei/járási fejlesztési elképzelések között nem szerepelnek kellő súllyal a város szükségletei, igényei Európai Unió források tekintetében élesedő verseny várható A szennyvíztisztító telep bővítésének hiánya miatt a tisztítás hatásfoka nem lesz megfelelő és szennyezni fogja a talajvizet és a befogadót</p>

Forrás: Kisvárdai város integrált településfejlesztési stratégiájának megalapozó vizsgálata, 2015 alapján

6. A szak fenntarthatóságának és működtetési feltételeinek meghatározása

A gasztronómiai és egészségturizmus mesterképzési szak speciális, innovatív szemlélettel kialakított képzést jelent a hazai felsőoktatásban. Előzményének tekinthető a korábbi képzési rendszerben a 36/1996. (III.5.) kormányrendeletnek megfelelően működő dietetikus főiskolai képzés, valamint a Debreceni Egyetemen 2006-ban elindított táplálkozástudományi mesterképzés, de attól számos vonatkozásban eltérő, szélesebb körű, gazdasági és üzleti ismereteket nyújtó, a piaci igényeknek messzemenően jobban megfelelő, magasabb szintű képzést jelent.

Bizonyos tekintetben az gasztronómiai és egészségturizmus szak előzményeként tarthatjuk számon a korábbi képzési rendszerben működő vendéglátás-szálloda szakos közgazdász főiskolai képzést. Figyelemre méltó, hogy míg turizmus-vendéglátás alapképzésre a jelenlegi képzési rendszerben ráépül a turizmus menedzsment mesterszak, addig a vendéglátással kiemelten foglalkozó képzés nem folytatódik MSc szinten.

Napjainkban a táplálkozástudomány jelentősége, a modern ismeretek felhalmozódása messze több speciális igény kielégítését teszi lehetővé, mint amit eddig ebből a magyar felsőoktatás képzéseiben meg tudtunk jeleníteni. A táplálkozástudományi ismeretek a gyakorlatban akkor hasznosulhatnak a leghatékonyabban, ha a tudományágat magas szinten művelő szakemberek korszerű gazdasági, üzleti ismeretekkel is rendelkeznek, ezáltal a gazdasági élet minél több területén – így a turizmus, vendéglátás terén is – megjelenhetnek a táplálkozástudomány legújabb eredményei.

A Debreceni Egyetem struktúrája hazai viszonylatban egyedülálló, hiszen egy intézményen belül működik az Orvostudományi, Egészségtudományi, Gazdaságtudományi, Mezőgazdasági, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási, valamint Természettudományi Kar. Ezt a speciális helyzetet kihasználva egy nemzetközi viszonylatban is újszerű, a helyi adottságokhoz messzemenően igazodó képzési formát valósíthatunk meg.

Sok táplálkozástudományi témakörbe tartozó külföldi MSc képzés általános problémája, hogy a modern táplálkozástudomány egészségügyi vonatkozásai mellett kevésbé színvonalasan tudják az igényeknek megfelelő egészséges és funkcionális élelmiszerek előállítását, illetve ezek gyógyászatban, valamint a gazdaságban, azon belül pedig a turizmusban való hasznosítását megjeleníteni képzésükben. Ugyanakkor a gazdaságtudományi és agrártudományi karok képzéseiben sem jelenik meg kellő súllyal az egészségügyi szemlélet.

Különösen fontos, hogy a gazdasággal, üzleti élettel kapcsolatos ismeretek is helyet kapjanak a képzésben, annak érdekében, hogy a mesterszakot végzett hallgatók a tudásukat minél sikeresebben hasznosíthassák a gyakorlati életben is. Egyetemünkön mód van arra, hogy színvonalasan ötvözzük ezeket, amely sokkal jobban megfelel a modern táplálkozástudomány, funkcionális élelmiszertudomány multidiszciplináris jellegének. Az orvostudományi és agrártudományi karokon hagyományai vannak a funkcionális élelmiszerekkel kapcsolatos kutatásoknak. Az orvoskar Farmakológiai és Farmakoterápiai Intézete, a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Karának intézetei, valamint jogelőd szervezeti egységei kutatási projektjeikben komoly eredményeket értek el a funkcionális élelmiszerek fejlesztésében, innovatív ösztönző erőt jelentve a régió mezőgazdasági termelői, vállalkozásai számára. A Gazdaságtudományi Kar Turizmus- és Vendéglátásmenedzsment Tanszékének gasztronómiával, gasztronómiai turizmussal kapcsolatos kutatásai kiváló alapot teremtenek arra, hogy a táplálkozástudományi ismeretek alkalmazása a gazdaság minél több területén megvalósulhasson. A felhalmozódó tapasztalatok mutatják, hogy az egészségügyi, az agráripari és a gazdasági szemlélet jótékony együtthatása olyan ismereteket és innovatív potenciált jelent, amire egyre nagyobb az igény mind hazánkban, mind pedig külföldön.

A turizmus a világgazdaság egyik legdinamikusabban fejlődő ága, mely Magyarország esetében is kiemelkedő jelentőséggel bír. Hazánk vidéki térségeinek esetében a hagyományos gazdasági tevékenységek háttérbe szorulásával a turizmus egyedülálló kitörési pontot jelenthet, így annak fejlesztése hozzájárul a helyi lakosság életminőségének javulásához, az elvándorlás megakadályozásához is. Kelet-Magyarország, illetve az Észak-Alföld adottságai különösen kedvezőek a gasztronómiai turizmus és az egészségturizmus szempontjából.

Európa vidéki térségeiben a mezőgazdasági termelés, az élelmiszer-előállítás és értékesítés, valamint a turisztikai tevékenység összekapcsolása nem új keletű. Ehhez a fogyasztói preferenciák változása mellett az is hozzájárult, hogy a nyugat-európai mezőgazdasági támogatások csökkenésével a termelőknek új jövedelemforrásokat kellett keresniük. Ennek egyik módja a termékeik közvetlen értékesítése volt, mely termelői piacokon, illetve saját gazdaságukban folyt. A családi gazdaságok szálláshelyek kialakításával, szabadidős programok szervezésével, valamint a helyben előállított élelmiszerek kínálatával nemzetközi szinten is versenyképes turisztikai terméket hoztak létre. A helyi specialitásokat kínáló falusi illetve farmturizmus népszerűsége a mai napig töretlen.

Az utóbbi évtizedekben a nemzetközi turizmus egyik legdinamikusabban fejlődő típusává vált a gasztronómiai turizmus, mely során a turista elsődleges motivációja az ételek, italok illetve étkezési alapanyagok termelőinek, feldolgozóinak felkeresése, a gasztronómiájáról híres desztinációk ételeinek, italainak megkóstolása, különleges éttermek, vendéglátóhelyek kipróbálása. Nő a kereslet a gasztronómiai vonatkozású tematikus utak iránt, melyek középpontjában nemritkán az egészséges, helyben termelt élelmiszerek állnak. A gasztronómiai fesztiválok látogatottsága szintén növekvő tendenciát mutat. A gasztroturisták mint fogyasztói csoport jellemzője, hogy tagjai az élelmiszerek minőségére, összetételére, származására különösen nagy figyelmet fordítanak.

A gasztronómiai turizmus jelentős pozitív hatást gyakorolhat az érintett régióra is. A turizmus gazdasági hatásai mellett, úgymint a foglalkoztatottság növelése, jövedelemtermelés, adóbevételek növelése, a desztináció pozitív imázsához nagymértékben hozzájárulhatnak a helyben előállított, minőségi termékek. Az autentikus turisztikai élmény fontos részévé válhatnak bizonyos ételek, különösen a hagyományos specialitások, melyet erősít a helyi termelőkkel kialakított kapcsolat. A helyi ételek, italok, az egészséges, helyben előállított élelmiszerek pedig önmagukban is turisztikai vonzerővel bírnak. A piacok, a termelőktől való vásárlás, a pincészetek és a táj, amelyhez a gasztronómiai élmények kapcsolódnak elegendő motivációt jelenthetnek a desztináció felkeresésére, így a gasztronómiai turizmus lehetőségei a vidékfejlesztésben kiemelkedőek.

Az egészségturizmus hazánk egyik legfontosabb turisztikai terméke, melyben az utazás motivációjaként az egészségmegőrzés és a gyógyulás jelenik meg. Az egészségturizmus kínálatában a természetes gyógytényezők (pl. gyógyvíz) mellett központi szerepet játszik a megfelelő táplálkozás is, az egyedileg kialakított étrend, melynek összeállításához speciális szakmai ismeretek szükségesek.

A gasztronómiai és egészségturizmus mesterképzési szak végzett hallgatói a dietoterápia új aspektusait (pl. funkcionális élelmiszerek, táplálkozásgenomika) felhasználva szakmai hozzáértésüket a turizmus és vendéglátás, az élelmiszeripar, az egészségügy területén kamatoztathatják. Jól ismerik az élelmiszerekkel kapcsolatos egészségügyi követelményeket és a dietoterápia új lehetőségeit. Élelmiszer allergológiai szaktudásukat ez egészségügyben és a megfelelő prevenció kialakításában használhatják, melynek társadalmi-gazdasági hasznához kétség nem fér. A diploma további előnyét jelenti, hogy wellness centrumok, szállodák, vendéglátóhelyek, turisztikai vállalkozások, valamint az önkormányzati intézmények a szaktudással rendelkezőket szívesen alkalmaznak. A dietetikai, valamint turisztikai és üzleti ismeretek birtokában a végzett hallgatók képesek lesznek önálló vállalkozást alapítani a

turizmus és vendéglátás területén. Mikro- és kisvállalkozások alapításánál a komplementer medicina szabályainak ismerete jelentős mértékben növeli az ilyen irányú tevékenység szakmai megbízhatóságát, és az ágazat jó irányba történő fejlődését ösztönzi.

A wellness- és gyógyturizmus a térség fontos és egyre növekvő jelentőségű ágazata, a korszerű táplálkozástudományi ismeretek birtokában az ágazat megújításához járulhatnak hozzá. A szálloda- és vendéglátóipar bevételeinek növeléséhez elengedhetetlen lesz a korszerű táplálkozási igényeket kielégítő ellátás biztosítása. A vendéglátóhelyek a speciális étrendi igényekkel jelentkező vendégek magasabb színvonalú kiszolgálása érdekében már manapság is gyakran veszik igénybe dietetikai szakemberek segítségét a megfelelő kínálat kialakítása érdekében. A táplálkozástudomány eredményeinek gyakorlati felhasználása révén bővíthető, javítható a vendéglátóhelyek kínálata, amely a versenyképesség javulásához is hozzájárul.

A képzés során elsajátított gazdasági ismeretek hozzájárulhatnak a vállalkozói hajlandóság növeléséhez, így a végzett hallgatók saját vállalkozást is alapíthatnak ötvözve táplálkozástudományi, valamint gazdasági és turizmussal kapcsolatos ismereteiket.

A gasztronómiai és egészségturizmus mesterképzésünk célja olyan szakemberek képzése, akik nemcsak a régió fejlesztésében, hanem Magyarország gazdasága számára is hasznos ismeretekkel rendelkeznek. A képzésből kikerülő hallgatók a társadalmi igényeknek megfelelően komplex módon tudják a problémákat megoldani, mely segíti a modern szemléletváltás elterjesztését a lakosság táplálkozási szokásaiban, és ezen keresztül a piac és a gazdaság átalakulását is. A magyar mezőgazdaság számára olyan magas minőségű, speciális termékek előállításához nyújthatnak segítséget, ami húzóerőt jelenthet, és exportképes minőségi termékcsaládok termelésével és a világpiacon is eladható hungarikumokhoz vezethet. Mindemelllett a kiváló minőségű helyi termékek választéka, a helyben termelt alapanyagokat felvonultató egyedi gasztronómiai kínálat jelentősen javíthatja a térségről kialakult képet, imázst. A régió pozitív megítélése különösen fontos a befektetésösztönzés és a turizmusfejlesztés szempontjából is.

A táplálkozástudomány, az élelmiszertudomány és a gazdaságtudomány ismereteit ötvözve Kisvárdai térségében unikális turisztikai termék portfólió kialakításához kívánunk oktatási és kutatási alapot nyújtani, melytől – az előzetes benchmarking típusú elemzések alapján – a régió gazdasági teljesítményének jelentős javulása is várható.

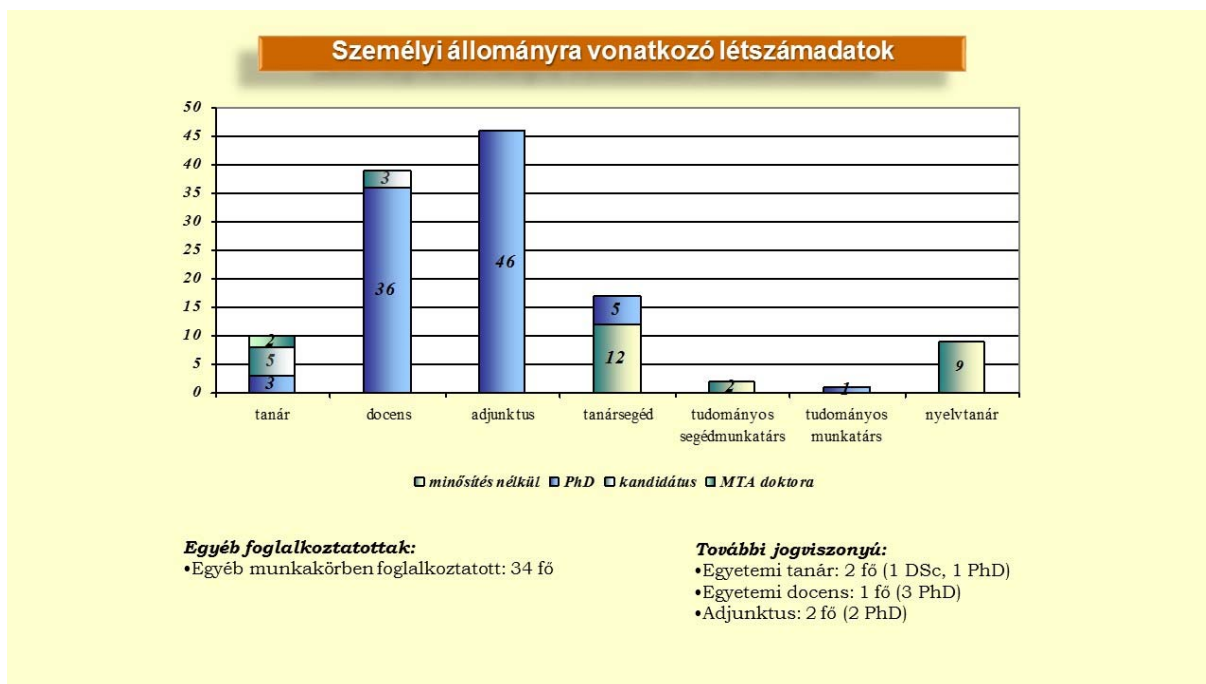
A Debreceni Egyetemen 2006 óta folyik Táplálkozástudományi MSc képzés, amely elsősorban egészségtudományi irányultságú, képzési programjában nélkülözi a gazdasági ismereteket. A gasztronómiai és egészségturizmus mesterszak és a már működő táplálkozástudományi mesterszak között jelentős az átfedés, mivel a kisvárdai program lényegében ez utóbbi programnak a turizmus irányába történő továbbfejlesztése a helyi közösségi igényeknek megfelelően. MSc képzésünk kisebb mértékben hasonlóságot mutat az Élelmiszerbiztonsági és Minőségbiztosítási MSc szak programjával, az élelmiszermérnöki MSc képzéssel.

A gasztronómiai és egészségturizmus mesterszak alapvetően gazdaságtudományi képzés, így a törzsanyag tekintetében jelentős az egyezés más gazdaságtudományi mesterszakokkal. A szakmai törzsanyag bizonyos mértékben hasonlóságot mutat a hazánkban már akkreditált turizmus menedzsment mesterszak céljaival és ismeretköreivel, ugyanakkor a táplálkozástudományi megközelítéssel összhangban a gasztronómia, valamint a turizmus jellegzetességeit leíró tudásanyag, a rurális térségeket érintő tanulmányok nagyobb súllyal jelennek meg.

Említést érdemel, hogy jelenleg Kelet-Magyarország felsőoktatási intézményeiben, így a Debreceni Egyetemen sincs turizmus menedzsment mesterképzés, a budapesti képzések között pedig nincs akkreditált gasztronómiai turizmus illetve vendéglátás specializációjú mesterképzés.

A gasztronómiai és egészségturizmus mesterképzésben részt vevő valamennyi oktató magas szintű, nemzetközi kutatási tevékenységet folytató minősített oktató, akik a Gazdaságtudományi, az Orvostudományi, a Népegészségügyi valamint a Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Karon dolgoznak. Így lehetőségünk van arra, hogy ötvözzük a világ különböző táplálkozástudományi programjainak jellegzetességeit, hogy a magyar piaci viszonyoknak megfelelően több lábon álló, sokszínű képzést nyújtsunk szélesebb körű elhelyezkedési lehetőségekkel.

A szakot gesztolárló kar a Gazdaságtudományi Kar, mely kar személyi állományát az alábbi ábra mutatja be.

A Kar jelenlegi személyi állományát tekintve 125 fő, melyből 101 fő tudományos fokozattal rendelkezik, 49 fő vezető oktatói beosztásban dolgozik. A társ karokról bevont oktatók is valamennyien tudományos fokozattal rendelkeznek. Így az újonnan indítandó mesterszakon a minőségi oktatáshoz minden feltétel adott.

6.1. A várható beiskolázási létszámok meghatározása

A bemenetelt feltétel nélkül elfogadott alapképzési szakok a turizmus-vendéglátás alapképzési szak, a gazdálkodási és menedzsment, az emberi erőforrások, a kereskedelem és marketing, a nemzetközi gazdálkodás, a pénzügy és számvitel, az üzleti szakoktatás, az alkalmazott közgazdaságtan, a gazdaság- és pénzügy-matematikai elemzés, valamint a közszolgálati alapképzési szakok valamint a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény szerinti idegenforgalmi és szálloda szak, valamint vendéglátó és szálloda főiskolai szintű szak. A Kisvárdától 50 km-re található Nyíregyházi Egyetem képzési kínálata jelenleg nem tartalmaz hasonló jellegű képzést. Tekintettel arra, hogy a Debreceni Egyetem jelenlegi hallgatói közül 1.981 fő kisvárdai vagy Kisvárdán 30 km-es körzetében lévő állandó lakóhellyel rendelkezik, várható, hogy tartósan reális kereslet lesz a Közösségi Főiskolán indítandó szakok iránt.

Figyelembe véve a fent nevezett alapképzési szakok létszámkapacitását, illetve, hogy a mesterszak más szakokról és intézményekből érkezők érdeklődését is felkeltheti, a képzést 30 fős nappali és 30 fős levelező hallgatói létszámmal kívánjuk indítani, amely létszám 2/3-a kerülhet be államilag finanszírozott, a többi pedig önköltséges hallgatóként. Az alapképzési szakokon végzett hallgatók mintegy fele általában valamelyik mesterszakon kívánja folytatni tanulmányait. Így biztosítva látjuk a tervezett hallgatói létszámot.

A jelentkezési adatokat vizsgálva megállapítható, hogy a kiskvárdai kistérségből felsőoktatási intézménybe jelentkezők száma 25,6%-kal, a felsőoktatási intézménybe felvettek száma 26,8%-kal csökkent az elmúlt öt évben. Az összes jelentkezők és az összes felvettek arányában a kiskvárdai kistérségből jelentkezők és felvettek száma az elmúlt öt évben 0,6% körüli értéken stagnált mindkét esetben, ahogyan a 32. táblázat is bemutatja. A Községi Főiskola lehetőséget nyújt azok számára is, akik a lakóhely-váltással járó nehézségek miatt nem tudtak eddig továbbtanulni, így várhatóan a jelentkezési és felvételi arányok növekedni fognak a kistérségben.

32. táblázat: **Kiskvárdai kistérségből felsőoktatási intézménybe jelentkezési és felvételi adatok, 2011-2015**

Évek	Kiskvárdai kistérségből felsőoktatási intézménybe jelentkezők száma (fő)	Kiskvárdai kistérségből felsőoktatási intézménybe felvettek száma (fő)	Kiskvárdai kistérségből felsőoktatási intézménybe jelentkezők aránya az összes jelentkezőkön belül	Kiskvárdai kistérségből felsőoktatási intézménybe felvettek aránya az összes felvett hallgatón belül
2011	942	671	0,58%	0,58%
2012	775	560	0,61%	0,61%
2013	655	505	0,60%	0,61%
2014	724	533	0,60%	0,62%
2015	701	491	0,59%	0,59%

A **bevételek** esetében számításaink alapját a 3/2012. (I.23.) Kormányrendelet 1. mellékletében meghatározott képzési és tudományos célú normatívák jelentették, amely szerint a gazdaságtudományok képzési területen az államilag támogatott MSc képzésben 405 000 Ft/fő/év képzési normatívával számolhatunk. A levelező képzésben önköltséggként 250 000 Ft/fő/félév összeggel számolunk. Ennek megfelelően a 4 féléves képzési időt figyelembe véve a képzésben fejenként 1 620 000 Ft, illetve 2 080 000 Ft bevétellel számolhatunk. A tervezett teljes hallgatói létszámot figyelembe véve a tanévenkénti összes bevétel – nappali és levelező – a következőképpen alakul:

33. táblázat: **Tervezett hallgatói létszámok és bevételek**

Évek	Államilag támogatott		Önköltséges		Összes bevétel (Ft)
	létszám (fő)	támogatás/fő (Ft)	létszám (fő)	támogatás/fő (Ft)	
1. év	40	405 000	20	250 000	21 200 000
2. év	80	405 000	40	250 000	32 400 000

Az új szak elindítása a Kar felvételi stabilitását növelné. Ez azt jelenti, hogy még nagyobb eséllyel tudjuk a rendelkezésre álló keretszámokat feltölteni. Ezentúl továbbtanulási lehetőséget biztosítana a gazdaságtudományok képzési területen a Karon végző hallgatóknak. A bevételeknél figyelembe kell venni, hogy a felvételre kerülő hallgatói létszámok, az államilag támogatott képzés vonatkozásában, részben terhelik a már meglévő három mesterképzési szak keretszámait. A gasztronómiai és egészségturizmus mesterképzési szak elindítása csökkenést jelenthet a Logisztikai menedzsment, a Számvitel és a Vállalkozásfejlesztés mesterszakokra jelentkezők létszámában. Nagy valószínűséggel a csökkenés legnagyobb mértékben a Vállalkozásfejlesztés mesterszakot érintené, de ezen szak esetében sem jelentene olyan csökkenést, amely gazdaságtalanná tenné a szak működtetését. Elképzeléseink szerint a gasztronómiai és egészségturizmus MSc indítása a három gazdaságtudományok képzési területéhez tartozó mesterképzési szakra jelentkezők létszámát minimálisan csökkentené:

Ha megmarad a szakok iránti korábbi érdeklődés, nem veszélyeztetik e három szak fenntarthatóságát, mert minden szak esetében a csökkenés után is 10 főt meghaladó létszámmal számolhatunk.

A **kiadások** tekintetében személyi és dologi kiadásokkal számolunk. A szak indítása többlet beruházási igényt nem jelent, a Bősörményi úton rendelkezésre álló épületkapacitás biztosítani tudja a szükséges infrastruktúrát. Az oktatói igények vonatkozásában az óraterhelés teljes egészében lefedhető a jelenleg is rendelkezésre álló létszámmal. Az új szak indítása a meglévő oktatói állomány óraterhelését növeli ugyan, de a jelenlegi adatok alapján ez nem jelent problémát.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kara által indítandó gasztronómiai és egészségturizmus mesterképzési szak a Kar képzési struktúrájában akár már a felfutási időszakban is, de a fenntartási időszakban már mindenképpen rentábilisnak tekinthető. Mindezekon túl a szak elindításával stabilabbá válik a Kar képzési struktúrája, illetve a felvételre kerülő hallgatói létszám, ami magának a Kar működésének a stabilitását is növeli hosszabb távon.

Felhasznált szakirodalom jegyzéke

CSOBA J. (2006): Foglalkoztatáspolitikai Jegyzet II. fejezet. Alternatívák a foglalkoztatási válság kezelésére Európában és Magyarországon. Debrecen, Bölcsészettudományi Kar, Szociológia és Szociálpolitika Tanszék 160. p.

Kisvárdai város integrált településfejlesztési stratégiájának megalapozó vizsgálata, 2015. ITS Konzorcium.

KSH (2006): A munkaerő-felmérés módszertana. Statisztikai Módszertani Füzetek 46. sz.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/munkfelmmod.pdf>

TEPERICS K. (2008): Munkaerő-piaci folyamatok. 11. p.
<http://geo.science.unideb.hu/tarsfold/Pub/Foglalkoztataspolitika/Munkpiacifolyamatok4.pdf>

1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 58. § (5) d)
http://tudastar.munka.hu/resource.aspx?ResourceID=tudastar_fogalomtar_ftt_1991_IV

Közösségi főiskola jön létre Kisvárdán:
<http://www.kisvarda.hu/index.php/hireink/archivum/onkormanyzat/2794-kozossegi-foiskola-jon-letre-kisvardan>

www.ksh.hu - Települési, járási, megyei, régiós adatok

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat:	A Kisvárdai járás települései	4
2. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió népességszám-változása 2001-től (fő)	5
3. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió népsűrűsége 2001-től (fő/km ²)	6
4. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió születési adatai 2001-től (fő)	7
5. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió halálozási adatai 2001-től (fő)	7
6. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió természetes szaporodási/fogyási adatai 2001-től (fő)	8
7. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió odavándorlási adatai 2001-től (fő)	9
8. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió elvándorlási adatai 2001-től (fő)	9
9. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió vándorlási különbözete 2001-től (fő)	10
10. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió 60 éven felüli lakosainak aránya 2001-től (%)	10
11. táblázat:	Kisvárdá város lakossága iskolai végzettség szerint megyei és országos összehasonlításban (2001, 2011)	11
12. táblázat:	A lakosság száma iskolai végzettség szerint 1000 főre vetítve 2011-ben	12
13. táblázat:	Kisvárdá óvodás korú gyermekeinek és általános, illetve középiskolai tanulóinak száma (fő)	13
14. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió háziorvosainak száma (fő)	14
15. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió gyógyszerárjainak száma (db)	15
16. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió szociális segélyben részesülőknek a száma (fő)	16
17. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió kiskereskedelmi üzleteinek száma (db)	20
18. táblázat:	Kisvárdá turisztikai forgalma	21
19. táblázat:	A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma 1000 főre vetítve	21
20. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió vendéglátóhelyeinek száma (db)	22
21. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió működő vállalkozásainak száma 2012-ben (db)	23
22. táblázat:	Működő vállalkozások száma alkalmazotti létszám alapján Kisvárdán és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2012-ben	24
23. táblázat:	A foglalkoztatottak száma és aránya 2011-ben	25
24. táblázat:	Kisvárdá, a Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió nyilvántartott álláskeresőinek száma 2004-től (fő)	26

25. táblázat:	Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió 180 napon túli nyilvántartott álláskeresőinek száma 2004-től (fő)	26
26. táblázat:	Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió - személygépkocsik száma (db)	28
27. táblázat:	Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió lakásállománya (db)	29
28. táblázat:	Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakásainak száma (db)	30
29. táblázat:	Kisvárdai járás, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és az Észak-alföldi régió közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakásainak száma (db)	31
30. táblázat:	Funkciómegosztás Kisvárdai járás és a vonzáskörzetébe tartozó települések között	35
31. táblázat:	Kisvárdai járás és térsége fejlesztésére vonatkozó SWOT elemzés	39
32. táblázat	Kisvárdai járásból felsőoktatási intézménybe jelentkezési és felvételi adatok, 2011-2015	47
33. táblázat	Tervezett hallgatói létszámok és bevételek	47

Ábrák jegyzéke

1. ábra:	A Kisvárdai járás	4
2. ábra:	Az SZJA alapot képező jövedelem alakulása Kisvárdán	27